

UNIVERSITEIT ANTWERPEN –

**FACULTEIT
WETENSCHAPPEN**

TOEGEPASTE

ECONOMISCHE

UNIVERSITEIT GENT –

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

Juridisch kader voor kunstmatige eilanden

Student: Wietske De Bruyne

Verhandeling voorgedragen tot het bekomen van de
graad van:

Master in de Maritieme Wetenschappen

Promotor:

Prof.dr. Eduard Somers

Commissaris: Prof. Dr. Frank Maes

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	WAT VOORAF GING... ..	7
2.1	Motieven om een kunstmatig eiland aan te leggen.....	7
2.2	Rechtsgeschiedenis	10
3	JURIDISCH KADER VAN KUNSTMATIGE EILANDEN.....	14
3.1	Het begrip “kunstmatige eilanden”.....	14
3.1.1	Het begrip kunstmatig	15
3.1.2	Het begrip eiland	15
3.2	Het rechtsregime van kunstmatige eilanden op internationaal niveau.....	16
3.2.1	Het recht om kunstmatige eilanden te bouwen.....	17
3.2.1.1	Interne wateren	18
3.2.1.2	Territoriale zee.....	19
3.2.1.3	Aansluitende zones.....	20
3.2.1.4	De exclusieve economische zone	22
3.2.1.5	De Volle Zee.....	23
3.2.2	Jurisdictie en controle over kunstmatige eilanden.....	30
3.2.2.1	Interne wateren en Territoriale zee.....	31
3.2.2.2	Exclusieve Economische Zone.....	31
3.2.2.3	Volle Zee.....	32
3.3	Rechtsregime van kunstmatige eilanden op Belgisch niveau	41
3.3.1	België en het VN Zeerechtverdrag	41
3.3.2	Belgische bevoegdheidsverdeling	43
3.3.2.1	Territoriale bevoegdheidsregeling.....	43
3.3.2.2	Materiële bevoegdheidsverdeling.....	44
3.3.3	Belgische mariene zones	46
3.3.3.1	Interne wateren	46
3.3.3.2	Territoriale zee.....	47
3.3.3.3	Aansluitende Zone.....	51
3.3.3.4	De exclusieve economische zone en het continentaal plateau	51
4	BEPERKING BIJ DE BOUW EN HET GEBRUIK VAN EEN KUNSTMATIG EILAND	53
4.1	Vrijheid van scheepvaart.....	54
4.2	Vrijheid om onderzeese kabels en pijpleidingen te leggen.....	59
4.3	Bescherming van het mariene milieu	59
5	VOORBEELDEN VAN KUNSTMATIGE EILANDEN	63
5.1	Eilanden voor de kust van Dubai.....	63
5.2	Windmolenparken voor de Belgische Kust	65
6	BESLUIT	67

1 Inleiding

In de loop van de twintigste eeuw en dan vooral na de Tweede Wereldoorlog is het gebruik van kunstmatige eilanden en installaties toegenomen en gediversifieerd. Dit gaf aanleiding tot vragen met betrekking tot de regels die voor deze kunstmatige eilanden en installaties van toepassing zijn. Men kwam immers tot de conclusie dat er niets geregeld was in het internationaal recht omtrent kunstmatige eilanden en velen waren dan ook van mening dat men deze kunstmatige eilanden niet op gelijke voet kon stellen met natuurlijke eilanden.

De reden dat men van mening was dat deze vorm van gebruik van de volle zee moest gereguleerd worden is dat men wou vermijden dat er een juridisch vacuüm zou ontstaan en dat verschillende activiteiten die op het vasteland onder de bepalingen van een staat vallen in volle zee straffeloos of ongereguleerd zouden kunnen plaatsvinden.

In het eerste deel van de twintigste eeuw was men het erover eens dat er iets moest gebeuren en dat het internationaal zeerecht in het algemeen en regels met betrekking tot kunstmatige eilanden en installaties in het bijzonder, gecodificeerd en uitgewerkt moesten worden.

Bij de eerste zeerechtconferentie onder de auspiciën van de Verenigde Naties, in 1958 in Genève vertrok men van een verdragsonwerp dat was uitgewerkt door de International Law Commission. Deze zeerechtconferentie leidde uiteindelijk tot vier verdragen die het internationaal zeerecht codificeerden en waarin ook regels met betrekking tot kunstmatige eilanden vervat zaten. Met betrekking tot de afzonderlijke mariene rechtsgebieden werd er bepaald wat de rechten en plichten van de staten waren en ook de bouw van kunstmatige eilanden of installaties behoorde daartoe. Deze vier verdragen zijn echter slechts beperkte tijd gebruikt, daar in 1982 na de derde zeerechtconferentie het VN Zeerechtverdrag gesloten werd. Hierbij werden de beperkte bestaande regels in verband met deze kunstmatige eilanden en installaties verder uitgewerkt en gepreciseerd. Hiermee bracht men een einde aan verschillende rechtsonzekere toestanden.

Het doel van deze thesis is een duidelijk beeld te scheppen van welke regels, zowel internationaal als nationaal, van toepassing zijn op kunstmatige eilanden en installaties. Om dit te kunnen doen is het belangrijk een onderscheid te scheppen tussen de regels die van toepassing zijn op de toelaatbaarheid van de constructie van kunstmatige eilanden en installaties en deze die verband houden met het gebruik en de jurisdictie van en over zulke kunstmatige eilanden en installaties. Er zal niet

verder ingegaan worden op het effect dat deze kunstmatige eilanden en installaties hebben op de delimitatie van de mariene zones van staten, daar dit werk handelt over het juridisch kader voor kunstmatige eilanden. In de verschillende onderdelen kan er eventueel kort verwezen worden naar de regels die hierop van toepassing zijn maar deze zullen niet verder toegelicht worden.

Verder zal er na de eerste grote opdeling in toelaatbaarheid en jurisdictie een bespreking volgen van de regels met betrekking tot deze twee grote onderwerpen in de verschillende mariene zones. Deze regelgeving zal zowel bestaan uit internationale regels als uit de relevante Belgische wetgeving.

Om een duidelijk beeld te kunnen scheppen van de regelgeving zal er eerst kort een overzicht worden gegeven van de totstandkoming van het internationaal zeerecht met betrekking tot de kunstmatige eilanden en installaties. Hierbij zal de focus vooral liggen op de twintigste eeuw daar in deze periode de activiteit in verband met kunstmatige eilanden en installaties sterk toegenomen is.

In het tweede hoofdstuk zal er dan een overzicht gegeven worden van de rechtsregels. Eerst zullen de internationale regels besproken worden zowel deze die van toepassing zijn op de toelaatbaarheid van de constructie van kunstmatige eilanden en installaties als deze die van toepassing zijn op het gebruik ervan. Deze regels zullen besproken worden volgens elke mariene zone die in het internationaal zeerecht geregeld is. De belangrijkste instrumenten die hiervoor gebruikt worden zijn de conventies van Genève van 1958 en het VN Zeerechtverdrag van 1982, daar deze een wereldwijd territoriaal toepassingsgebied hebben. Slechts een handvol landen hebben het Zeerechtverdrag van 1982 nog niet geratificeerd.

Een volgend deel in dit hoofdstuk is een bespreking van de Belgische regels in de verschillende Belgische mariene zones met betrekking tot kunstmatige eilanden en installaties. Eerst zullen we nagaan welke de relatie ten opzichte van het VN Zeerechtverdrag is en hoe dit in de Belgische regelgeving geïmplementeerd is. Vervolgens zullen we kort de Belgische bevoegdheidsverdeling met betrekking tot de verschillende mariene zones bespreken, het is immers belangrijk te weten welke de bevoegde overheid is voor de toepassing van de verschillende regels.

Eenmaal al deze regels uiteengezet zijn zullen we in het derde hoofdstuk verschillende factoren bespreken die een beperking kunnen vormen voor de bouw en het gebruik van kunstmatige eilanden en installaties. Er zijn verschillende factoren die een dergelijke invloed kunnen hebben maar enkel de belangrijkste en degene die

het zwaarste zullen doorwegen, zoals bijvoorbeeld de vrijheid van scheepvaart en de bescherming van het mariene milieu, zullen besproken worden.

Tenslotte zullen er twee voorbeelden van kunstmatige eilanden en installaties kort besproken worden en zullen we nagaan in hoeverre deze constructies in overeenstemming zijn met de internationale en nationale regelgeving.

2 Wat vooraf ging...

2.1 Motieven om een kunstmatig eiland aan te leggen

De bouw van kunstmatige eilanden is een techniek die in tegenstelling tot wat algemeen wordt aangenomen, ver terug gaat in de tijd. Het is een feit dat de moderne technologie de mens veel meer mogelijkheden gegeven heeft omtrent de aanleg van kunstmatige eilanden, maar daarmee kan men niet zeggen dat de creatie van nieuw land iets is van moderne tijden. Reeds in het stenen tijdperk maakte men in Schotland en in IJsland gebruik van landwinning om kleine eilandjes te vergroten en kan men dus deels spreken van een kunstmatig eiland. Ook de azteken maakten gebruik van landwinning om landbouvvelden aan te leggen en het zo mogelijk te maken een grote stad te stichten op een reeds bestaand eiland in het Texcocomeer. Ook Japan had zijn eigen kunstmatig eiland, Dejima, dat bestemd was voor de handel met Nederland.¹ Het is waar te stellen dat deze eilanden slechts afgewerkt werden door de mens en dat er een natuurlijk gevormde basis reeds aanwezig was, maar dat neemt niet weg dat de techniek van landwinning op het water reeds gekend was in vroegere tijden. Verder zijn er ook steeds installaties geweest op zee die in dienst stonden van de visvangst of de scheepvaart. Denken we daarbij aan vuurtorens en bakens.

Pas na de Tweede wereldoorlog is het thema van kunstmatige eilanden en installaties volop in de belangstelling gekomen. Dit is deels te verklaren door het feit dat men toen tot het inzicht kwam dat de natuurlijke rijkdommen waarop de vooruitgang van de mens en de tegenwoordige energievoorziening op gebaseerd was niet onuitputtelijk was. Ook kwam er in die periode een grote expansie van de wereldbevolking wat tot wilde ideeën leidde met betrekking tot het gebruik van kunstmatige eilanden op zee. Ook de evolutie van de wetenschap had een invloed

---

¹ Wikipedia, www.wikipedia.org

op het gebruik van kunstmatige eilanden en installaties, bijvoorbeeld voor meteorologische of oceanografische doeleinden. Ook de komst van de televisie en het uitbreiden van het radionetwerk zorgde ervoor dat het gebruik van kunstmatige eilanden en installaties aantrekkelijk werd voor de spelers op die markten. Het gebruik van dergelijke eilanden en installaties werd voor minder rechtschapen doeleinden overwogen, zoals bijvoorbeeld gokken en het vestigen van casino's op volle zee. Het mag hier duidelijk zijn dat in de beginperiode van de opkomst van kunstmatige eilanden en installaties er nog veel onduidelijkheid was over het rechtsregime dat deze eilanden en installaties moest beheersen. Sinds de conventies van Genève van 1958 en het VN Zeerechtverdrag van 1982 is er al veel meer duidelijkheid gekomen over de rechtstoestand van deze eilanden en installaties. Dit was ook nodig aangezien de eerste reden waardoor men aan kunstmatige eilanden begon te denken, natuurlijke rijkdommen, steeds belangrijker begon te worden en met de evolutie van de technologische kennis van de mens werd olieontginning op zee nu een realiteit.²

De voorstellen voor kunstmatige eilanden namen steeds grotere vormen aan tot men aan het concept van ware zeesteden kwam en zelfs volledige luchthavens in zee, waarvan de luchthaven Kansai, ten zuiden van Osaka de eerste in zijn soort was.

Volgens N. PAPADAKIS³, kan men drie grote groeperingen van soorten kunstmatige eilanden onderscheiden:

Ten eerste spreekt hij van "seacities". Deze soort zou volgens hem ontwikkeld worden om de groeiende wereldbevolking te kunnen huisvesten. Het zou gaan om ware grootsteden die in de zee gevestigd zouden zijn. De oppervlakte van deze steden zou aanzienbaar zijn, wat problemen met zich zou meebrengen in de toelaatbaarheid van de creatie ervan en aangezien er geen puur economische activiteit plaatsvindt maar er ook gewoon mensen zouden wonen moet men ook de problematiek van de jurisdictie over zo'n kunstmatig eiland niet onderschatten. Zo'n soort van gebruik van kunstmatige eilanden op volle zee is in de praktijk nog niet voorgevallen en plannen die hiertoe zouden leiden zijn in het verleden weer snel opgeborgen. Zulke eilanden binnen de territoriale zee van een staat zijn recent wel

---

² E. SOMERS, "Juridische aspecten inzake de constructie van kunstmatige eilanden in zee", *Tijdschrift voor vervoer en recht*, 2003, pg. 3-8; A. HEIJMANS, "Artificial islands and the law of nations", *Netherlands law review*, 1974, pg. 139-161

³ N. PAPADAKIS, *The international legal regime of artificial islands*, Leiden, Sijthoff, 1977, 277pg.

een realiteit geworden, we denken daarbij spontaan aan de palmboomeilanden voor de kust van Dubai.

Een tweede grote groep van kunstmatige eilanden en installaties zijn deze die gebruikt worden voor een puur economisch doel. Het gaat hier dan vooral over eilanden en installaties met het oog op de exploratie en exploitatie van mineralen en natuurlijke rijkdommen van de zee, de zeebodem en vooral de ondergrond als we denken aan bijvoorbeeld ontginning van fossiele brandstoffen. Het gebruik van kunstmatige eilanden en installaties voor puur economische doeleinden hoeft echter niet beperkt te zijn tot het ontginnen van fossiele brandstoffen, het doel van het eiland of de installatie kan ook een puur industriële functie zijn. Denken we daarbij bijvoorbeeld aan activiteiten die te gevaarlijk zijn om in dicht bevolkte gebieden uit te voeren of waarvoor de aanvoer van grondstoffen heel belangrijk is en waarbij het economisch voordeliger zou zijn om deze activiteit op een kunstmatig eiland of installatie te laten doorgaan. Een ander toepassing voor kunstmatige eilanden en installaties zijn deze die opgericht worden voor de visserij of viskwekerij. We denken hierbij aan de kweek van zalm of andere schaarser wordende vissoorten die zich makkelijk laten kweken. Ook oester – of mosselkwekerijen vallen onder deze categorie. Het zal dan niet gaan om eilanden maar om installaties die volgens het VN Zeerechtverdrag van 1982 onder dezelfde regelgeving vallen als kunstmatige eilanden. Een ander soort van kunstmatige eilanden of installaties die voor een puur economisch doel opgericht worden zijn deze die gecreeërd worden voor het opwekken van energie. Vandaag de dag denken we daarbij spontaan aan de windmolenparken die overal ter wereld in de zee oprijzen, ook voor onze Belgische kust.

Een derde grote groep van soorten kunstmatige eilanden en installaties is deze die gericht zijn op het transport en communicatie. Dit soort van kunstmatige eilanden en installaties beginnen stilaan ingeburgerd te geraken in de moderne vormen van transport en communicatie. Reeds in de jaren 60 werd in de Noordzee een kunstmatig eiland opgericht om een vrije commerciële Nederlandse televisiezender op te richten.⁴ Deze zaak zal aanleiding geven tot de discussie van jurisdictie over zulke kunstmatige eilanden en tussen de leer van het territorialiteitsprincipe of het nationaliteitsprincipe (zie *infra*). Tegenwoordig zijn echter andere gebruiken van

---

⁴ Het zgn. “R.E.M. – eiland” dat met de inwerkingtreding van de North Sea installations act van 3 december 1964 verplicht werd om met haar activiteiten te stoppen op 17 december 1964 en later ontmanteld werd.

kunstmatige eilanden en installaties die onder deze categorie van gebruik vallen veel beter gekend. We denken hierbij aan offshore terminals of opslagfaciliteiten voor het verladen van aardgas of andere vluchtige gassen aangezien deze activiteit te gevaarlijk wordt geacht om te gebeuren in de haven zelf.

De meest spectaculaire vorm van kunstmatige eilanden onder deze groep, zijn deze die een luchthaven huisvesten. De luchthaven Kansai, nabij Osaka was de eerst in zijn soort. Ook Nederland heeft plannen gehad voor de bouw van een offshore luchthaven in de Noordzee. Deze plannen zijn echter afgeketst en definitief opgeborgen.⁵

2.2 Rechtsgeschiedenis

Het zeerecht is een oud recht dat teruggaat tot in de oudheid. We moeten echter een onderscheid maken tussen het zeerecht en het internationaal zeerecht. Het zeerecht regelt vooral de betrekkingen tussen private personen. Gezien het belang van de overzeese handel, reeds in het Romeinse rijk, kan men begrijpen dat deze regels steunen op oude voorgangers. Het internationaal zeerecht daarentegen behandelt vooral regels die enkel voor de relaties tussen staten geldt. Dit recht, het internationaal zeerecht, krijgt pas in de 17de eeuw vorm met het werk *mare liberum* van GROTIUS. Het klassieke internationaal zeerecht is gebaseerd op twee uitgangspunten, met name de vrijheid van de zee, dit betekent dat geen enkele staat zich delen van de volle zee kan toe-eigenen. In Grotius' tijd stond dit diametraal tegenover de standpunten van onder meer Groot – Brittannië, de toenmalige grootmacht op de zee, naast Nederland. Het tweede uitgangspunt is het feit dan men toen dacht dat de natuurlijke rijkdommen van de zee, toen vooral de visserij, onuitputtelijk waren. In het begin van de 20ste eeuw en vooral na de Tweede Wereldoorlog begon men de noodzaak te voelen van een aangepast internationaal zeerecht. Staten begonnen steeds meer delen van de volle zee te onderwerpen aan hun soevereiniteit vooral toen bleek dat de natuurlijke rijkdommen van de zee niet onuitputtelijk waren. Bovendien ging men door de technologische evolutie die de laatste 100 jaar had plaatsgevonden ook fundamenteel anders gebruik gaan maken van de zee. Vooral toen duidelijk werd dat grote delen van de wereldwijde reserves van fossiele brandstoffen zich in zee bevonden, werden deze door middel van

---

⁵ E. SOMERS, "Juridische aspecten inzake de constructie van kunstmatige eilanden in zee", *Tijdschrift voor vervoer en recht*, 2003, pg. 3-8

offshore installaties ontgonnen. Deze offshore installaties brachten de vraag met zich mee wie nu jurisdictie had over deze installaties.

Wat betreft de rechtsgeschiedenis specifiek voor kunstmatige eilanden en installaties kan men stellen dat voor de tweede helft van de 20ste eeuw de disputen hieromtrent eerder gingen over het feit of kunstmatige eilanden of installaties een eigen territoriale zee met zich konden meebrengen en waar dus de kuststaat soevereiniteit heeft. Het ging vooral over havenwerken die verder in zee lagen of vuurtorens die in zee waren opgetrokken op deels kunstmatig gecreëerde eilanden. Wat betreft de evolutie van de rechtsgeschiedenis vinden we een mooi overzicht daarvan aan de hand van H. JAYEWARDENNE.⁶

Hij vermeld een belangrijke arbitrage tussen Groot-Brittannië en de Verenigde Staten uit 1893. Met betrekking tot deze arbitrage werd volgende argument neergelegd door Charles Russel : *“I wish to point out that... if a lighthouse is built upon a rock or piles driven into the bed of the sea, it becomes as far as that lighthouse is concerned, part of the territory of the nations which has created it, and as part of the territory of the nation which has created it, it has, incident to it, all the rights that belong to the territory of the State – no more no less... That point has never been doubted, ad if it were, there is ample authority to support it. The right to acquire by the construction of a lighthouse on a rock in the ocean a territorial right in respect of the space so occupied is no doubted.”* Volgens dit argument kan een kunstmatig eiland dus een eigen territoriale zee genereren. Het tegenargument hierop werd neergelegd door Jessup: *“ it would be dangerous doctrine in may parts of the world to allow States to appropriate new areas of water by means of structures hidden on shoals. On the other hand, it would be conceded that where dredging operations or the like result in the formation of permanent made land the coast of the State and its territorial waters are extended accordingly. This would also be true of a stone jetty or breakwater connected with the shore. On these points however it is impossible to dogmatize.”*

Vervolgens gaat JAYEWARDENNE verder naar de Haagse Codificatieconferentie van 1930. Op deze conferentie was het duidelijk dat men er niet afkerig van was om kunstmatige eilanden een eigen territoriale zee toe te kennen: *“ The definition of island does not exclude artificial islands, provided these are true proportions of territory and nog merely floating works, anchored buoys, etc. The case of an artificial island erected near the line of demarcation between territorial waters of two countries*

---

⁶ H.W. JAYEWARDENNE, *The regime of islands in international law*, Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers, 1990, (572pg), pg. 7-9

is reserved.” De Commissie voor Internationaal Recht, in de persoon van François⁷ was het eens met deze zienswijze, maar had enkele opmerkingen. Volgens deze commissie moest een eiland niet ‘natuurlijk gevormd’ zijn, wat dus kunstmatige eilanden niet uitsluit, maar wat betreft de installaties op het continentaal plateau vond de commissie dat deze niet de status van eiland moesten krijgen en dus ook geen eigen territoriale zee konden genereren. Wel zou het volgens haar mogelijk moeten zijn om een veiligheidszone in te stellen rond deze installaties. Bovendien vermeldde François in zijn derde rapport voor deze commissie dat hij niet tegen de bouw was van kunstmatige eilanden maar dat hij zich wel vragen stelde over de toelaatbaarheid van de bouw van zulke eilanden, buiten de territoriale zee van Staten.

In het verdrag betreffende het continentaal plateau van Genève van 1958 wordt in artikel 5 vermeld dat staten het recht hebben om op het continentaal plateau installaties of andere werktuigen op te richten en te onderhouden indien deze noodzakelijk zijn voor de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen.⁸ Verderop in het artikel wordt dan reeds gezegd dat deze installaties niet gelijkgesteld kunnen worden aan eilanden en dat zij geen eigen territoriale zee kunnen genereren noch de delimitatie van de territoriale zee van de kuststaat kunnen beïnvloeden.⁹ In dit verdrag wordt dus reeds deels een antwoord gegeven op de vraag die door François en de Commissie voor Internationaal Recht was opgeworpen met betrekking tot de toelaatbaarheid van de constructie van kunstmatige eilanden en installaties. Bovendien wordt in dit verdrag al meer aandacht gegeven aan de rechten en de plichten die een staat heeft met betrekking tot een kunstmatig eiland of installatie. In het VN Zeerechtverdrag van 1982¹⁰ wordt deze materie nog duidelijker omschreven. Er wordt geen definitie gegeven van een kunstmatig eiland maar onder de definiëring van een eiland moet er verstaan worden dat dit een natuurlijk gevormd eiland moet zijn. Hieruit kunnen we dus opmaken dat alles wat door de mens gemanipuleerd is niet onder de classificatie van “eiland” zal vallen maar wel onder het begrip “kunstmatig eiland” kan vallen. Vooral in het deel betreffende de Exclusieve Economische Zone is het VN Zeerechtverdrag van 1982 heel duidelijk over welke rechten en plichten de kuststaat heeft in deze zone met betrekking tot

---

⁷ *Special Rapporteur* bij de Commissie voor Internationaal Recht

⁸ art. 5(2) Convention on the continental shelf, Geneva, 29 april 1958, *U.N.T.S.* Vol. 499, pg. 311

⁹ art. 5(4) Convention on the continental shelf, Geneva, 29 april 1958, *U.N.T.S.* Vol. 499, pg. 311

¹⁰ United Nations Convention on the Law of the Sea (hierna : UNCLOS), Montego Bay, 10 december 1982, *U.N.T.S.* vol. 1833, 397

kunstmatige eilanden en installaties.¹¹ Ook op het continentaal plateau worden de rechten en plichten met betrekking tot kunstmatige eilanden en installaties uitgebreid omschreven.¹² Zoals we later nog zullen bespreken zijn er in bepaalde zones nog redelijk wat onduidelijkheden. Vooral op volle zee blijven bepaalde aspecten met betrekking tot kunstmatige eilanden en installaties onduidelijk. Wat betreft de toelaatbaarheid van de bouw is het internationaal zeerecht duidelijk: art. 87 van het VN Zeerechtverdrag bepaalt dat het bouwen van kunstmatige eilanden en installaties een vrijheid van de volle zee is en dat dus alle staten die vrijheid kunnen uitoefenen. Wat betreft de rechtsbevoegdheid over zulke kunstmatige eilanden en installaties zullen we later aantonen dat er verschillende visies zijn die kunnen gevolgd worden en dat daarover nog geen duidelijkheid of eensgezindheid bestaat.

Wat verdere regulering omtrent dit onderwerp zal brengen is nog onduidelijk en veel zal afhangen van wat in de toekomst technologisch mogelijk wordt of waartoe de mens uit noodzaak gedwongen zal worden. Zoals bij veel problemen of moeilijke situaties het geval is, zal er eerst politiek een oplossing gezocht worden en zal men vooral terugvallen op regels van het internationaal gewoonterecht om daarna via aanvaarde statenpraktijk tot nieuw gewoonterecht te komen dat later gecodificeerd zal worden.

---

¹¹ art. 60 UNCLOS

¹² art. 80 UNCLOS

3 Juridisch kader van kunstmatige eilanden

3.1 Het begrip “kunstmatige eilanden”.

Een kunstmatig eiland wordt omschreven als een eiland of constructie in de zee of in het water, gemaakt door de mens. Het VN Zeerechtverdrag van 1982¹³ verwijst in een adem naar “*Artificial islands, installations and structures*”. Uiteraard is voorgaande omschrijving geen juridische definiëring maar als we het VN Zeerechtverdrag verder doorzoeken zullen we tot de conclusie komen dat het verdrag nagelaten heeft om een definitie te geven van deze artificiële eilanden, installaties en constructies waar het over spreekt.

Als we in de rechtsleer kijken zien we dat het begrip artificiële eilanden wel omschreven wordt. Een van de meest gezaghebbende definiëringen en degene die ook vaak wordt gebruikt door veel auteurs is deze van Alfred H. A. Soons uit 1974. Volgens Soons is een artificieel eiland “*een constructie gemaakt door de mens door wijze van dumping van natuurlijke bestanddelen zoals zand, rotsen en grind op de zeebodem*”.¹⁴ Bovendien maakt Soons een onderscheid in definiëring tussen de kunstmatige eilanden en de installaties. Hij definieert een installatie als constructies die op de zeebodem rusten en erop worden vastgezet door middel van pijlers of buizen die in de zeebodem worden geheid of betonnen structuren die op de zeebodem verankerd worden onder hun eigen gewicht.¹⁵

In deze definitie wordt dus expliciet vermeld dat een kunstmatig eiland of een installatie met de zeebodem verankerd moet zijn. Drijvende eilanden vallen dus niet onder de definitie van een kunstmatig eiland.¹⁶

Deze definitie is vrij beperkt en geeft ook geen bijkomende voorwaarden zoals bijvoorbeeld de grootte of het gebruik ervan. Dit zou ook onmogelijk zijn aangezien de constructie en het gebruik van kunstmatige eilanden onderworpen is aan de beschikbare technologie, die op sneltempo verandert.¹⁷ Ook wordt er geen voorwaarde gesteld met betrekking door het gebruik ervan door de mens, al zal men

---

¹³ United Nations Convention on the Law of the Sea (hierna UNCLOS), Montego Bay van 10 december 1982, *U.N.T.S.*, vol. 1833, 397

¹⁴ SOONS, A.H.A., *Artificial island and installations in international law*, Law of the Sea Institute, University of Rhode Island, Occ. Paper nr. 22, 1974, pg.3

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ SOMERS, E. , “Juridische aspecten inzake de constructie van kunstmatige eilanden in zee”, *Tijdschrift voor Vervoer en Recht*, 2003, pg. 3-8

¹⁷ HONEIN, S.E., *The international law relating to offshore installations and artificial islands*, London, Lloyds of London press ltd., 1991, 111pg.

in de internationale regelgeving wel terugvinden dat artificiële eilanden die niet meer gebruikt worden voor het doel waarvoor ze opgericht werden, terug afgebroken moeten worden. Dus hoewel de voorwaarde van gebruik niet in de definitie is weergegeven als ze wel naar voor komen in het internationaal recht.¹⁸

Hoewel er in de rechtsleer dus een onderscheid wordt gemaakt tussen artificiële eilanden en installaties zal er in het internationaal zeerecht in het algemeen en het VN Zeerechtverdrag in het bijzonder, geen onderscheid tussen deze twee begrippen gemaakt worden. Beiden zijn ze onderworpen aan hetzelfde rechtsregime en voor beiden zullen dezelfde rechtsregels van toepassing zijn.¹⁹

Als we ons enkel concentreren op het deel van de kunstmatige eilanden in de voorgaande definitie, zullen we merken dat er twee componenten zijn in het begrip. Enerzijds is een kunstmatig eiland een eiland, maar zullen we merken bij verder onderzoek dat het niet onder hetzelfde rechtsregime valt. Anderzijds vindt men de term kunstmatig terug. Dit wijst op de tussenkomst van de mens in de creatie van het eiland.

3.1.1 Het begrip kunstmatig

Zoals eerder al vermeld verwijst het begrip kunstmatig naar de tussenkomst van de mens. Dit slaat zowel op de beslissing om een eiland te creëren als op de effectieve uitvoering ervan. Dit betekent dat een eiland dat reeds natuurlijk werd gevormd en nadien uitgebreid werd door de mens ook deels onder de definitie van een kunstmatig eiland zal vallen. Wat betreft de delimitatie en de creatie van een eigen territoriale zee, zullen we later terugkomen op deze problematiek.

Wat betreft het materiaal voor de constructie van een kunstmatig eiland, zal het weinig uitmaken uit welke grondstoffen het eiland opgetrokken is.²⁰

3.1.2 Het begrip eiland

In het VN Zeerechtverdrag van 1982²¹ en in het verdrag betreffende de Volle Zee van 1958²² wordt een eiland gedefinieerd als *“a naturally formed area of land surrounded*

---

¹⁸ Bijvoorbeeld de Convention on prevention of Marine Pollution by Dumping wastes and other matter (hierna Londen Convention), Londen, 13 november 1972

¹⁹ HONEIN, S.E., *The international law relating to offshore installations and artificial islands*, London, Lloyds of London press ltd., 1991, 111pg.

²⁰ SOMERS, E. , “Juridische aspecten inzake de constructie van kunstmatige eilanden in zee”, *Tijdschrift voor Vervoer en Recht*, 2003, pg. 3-8

²¹ Art. 121§1 UNCLOS

²² Art. 10 Convention on the Territorial Sea and the Contiguous zone, Genève van 29 april 1958, *U.N.T.S.*, vol. 516, 205

by water, which is above water at high-tide". Als een kunstmatig eiland aan de voorwaarden wil doen zoals het in de definitie van Soons omschreven is, zal het dus ook aan de voorwaarden moeten voldoen van een eiland zoals omschreven in het internationaal recht, met uitzondering van het natuurlijk gevormd zijn.²³

Doordat het kunstmatig eiland niet gelijkgesteld wordt met een natuurlijk gevormd eiland heeft het dus ook een ander rechtsregime en zal het geen eigen territoriale zee genereren zoals natuurlijk gevormde eilanden.

Een kunstmatig eiland is dus een constructie die omgeven is door water en die bij hoogtij boven het waterniveau uitsteekt en fysisch met de zeebodem verbonden is. Het fysisch verbonden zijn met de zeebodem moet men echter niet te eng opvatten, daar boorplatformen en offshore installaties ook onder de definitie van een kunstmatig eiland vallen maar deze zijn niet permanent met de zeebodem verbonden. Zij kunnen voor een efficiënt gebruik ervan worden verplaatst.²⁴

3.2 Het rechtsregime van kunstmatige eilanden op internationaal niveau

Wat betreft het rechtsregime van kunstmatige eilanden kan men deze problematiek opdelen over twee grote delen. Ten eerste kan men het recht om kunstmatige eilanden op te trekken gaan behandelen. Men zal dit recht moeten gaan bekijken voor elke mariene zone afzonderlijk daar deze zones elk hun eigen rechten en plichten meebrengen. Bovendien zal men dit recht om eilanden op te trekken ook samen moeten bekijken met bepaalde vrijheden die men niet in het gedrang zal mogen brengen, daarbij denken we dan bijvoorbeeld aan de vrijheid van de scheepvaart en de vrijheid van de visserij, maar er zijn nog tal van andere factoren die men in rekening kan brengen bij de beslissing op de constructie van een artificieel eiland in een bepaalde maritieme zone wel toelaatbaar is.

Een tweede groot deel van het rechtsregime van kunstmatige eilanden is de problematiek omtrent de jurisdictie en de controle op en over kunstmatige eilanden in de verschillende maritieme zones. Eenmaal een eiland gebouwd is kan men zich natuurlijk de vraag stellen wie de controle heeft over deze eilanden en wie welke bevoegdheden heeft indien er verschillende staten rechten zouden hebben op een eiland. Deze problematiek van jurisdictie en controle zal vaak samenhangen met de delimitatieregels die van toepassing zullen zijn op het kunstmatig eiland.

---

²³ SOMERS, E. , "Juridische aspecten inzake de constructie van kunstmatige eilanden in zee", *Tijdschrift voor Vervoer en Recht*, 2003, pg. 3-8

²⁴ *ibid.*

3.2.1 Het recht om kunstmatige eilanden te bouwen

De wateren op deze planeet kunnen in verschillende mariene rechtsgebieden ingedeeld worden. Eerst zijn er de interne wateren van staten, deze wateren maken in principe deel uit van de binnenwateren, zoals kanalen, rivieren, meren en binnenzeeën. De algemene regel is dat de staten een onbeperkte soevereiniteit hebben op hun interne wateren. Er zijn echter ook uitzonderingen waarbij er beperkingen zijn op deze soevereiniteit maar meestal zullen deze beperkingen het gevolg zijn van een bilaterale of multilaterale overeenkomst waarbij de staten vrijwillig afstand doen van deze onbeperkte soevereiniteit. In het internationaal zeerecht vindt men zo'n beperking omschreven in art. 8§2 van het VN Zeerechtverdrag : *"Where the establishment of a straight baseline in accordance with the method set forth in article 7 has the effect of enclosing as internal waters areas which had not previously been considered as such, a right of innocent passage as provided in this Convention shall exist in those waters"*. Hierbij wordt dus de soevereiniteit die de staten normaal hebben over hun interne wateren beperkt indien deze wateren, interne wateren zijn door het gebruik van een rechte basislijn en als deze wateren voordien niet behoorden tot de interne wateren. Ook deze beperking is echter vrijwillig, aangezien enkel staten die lid zijn van VN Zeerechtverdrag deze beperking moeten aanvaarden. Een tweede mariene rechtsgebied is dat van de territoriale wateren van een staat. Dit zijn de wateren die zeewaarts gelegen zijn van de basislijn en die een maximum breedte kunnen hebben van 12 nautische mijlen. Ook de territoriale wateren zijn soevereine wateren van de kuststaat, hoewel in dit marien rechtsgebied meer beperkingen zijn die de soevereiniteit van de kuststaat kunnen beperken en deze hoeven niet steeds vrijwillige gevestigd te zijn. De belangrijkste beperking in de territoriale wateren is het recht van onschuldige doorvaart, een regel van internationaal gewoonterecht. Men zal dus met deze regel rekening moeten houden indien men in de territoriale wateren kunstmatige eilanden wil bouwen. Een derde marien rechtsgebied is dat van de aansluitende zones. Dit is een strook van de volle zee die grenst aan de territoriale zee en waarin de kuststaat welomschreven en beperkte bevoegdheden kan uitoefenen. Deze aansluitende zone mag niet breder zijn dan 12 nautische mijl.²⁵ De vierde mariene zone is de Exclusieve Economisch Zone (EEZ). Dit is een functionele mariene zone, onmiddellijk aansluitend aan de territoriale zee waar de kuststaat welbepaalde soevereine economische rechten

---

²⁵ Art. 24 Convention on the Territorial Sea and the Contiguous zone, Genève van 29 april 1958, *U.N.T.S.*, vol. 516, 205

bezit, alsmede een daaraan complementaire rechtsbevoegdheid en waar ook aan de internationale gemeenschap rechten en plichten worden toegekend. Deze zone kan niet breder zijn dan 200 nautische mijl gerekend vanaf de basislijn.²⁶ Na de EEZ komen we bij de volle zee, die bestaat uit alle wateren die niet behoren tot de hiervoor genoemde mariene rechtsgebieden.²⁷ Naast deze mariene rechtsgebieden bestaan er nog twee gebieden, met name het continentaal plateau en de diepzeebodem. Deze twee gebieden bestaan in tegenstelling tot de voorgaande niet uit water maar vormen de bodem van de wateren die behoren tot de volle zee en de EEZ. Deze twee mariene rechtsgebieden zijn vrij recent vergeleken met het ontstaan van de gebieden zoals de territoriale wateren en de volle zee. Zij zullen voor de bouw van artificiële eilanden vooral een rol spelen wanneer deze eilanden gebouwd zullen worden in gebieden die buiten de nationale jurisdictie vallen van de staten, dit is praktisch gezien dus de volle zee. Er zullen zich twee mogelijkheden kunnen voordoen in de volle zee: vooreerst kan men een kunstmatig eiland wensen te bouwen in de volle zee, waarbij de bodem van deze wateren tot het continentaal plateau behoort, een andere mogelijkheid is dat men in de volle zee een eiland wenst te creëren dat op de diepzeebodem zal verankerd zijn.

3.2.1.1 Interne wateren

Zoals eerder vermeld heeft een staat volledige en exclusieve soevereiniteit over zijn interne wateren. Zij worden gezien als onderdeel van het territorium van de staat en vallen dan ook onder een gelijkaardig regime van controle zoals de landonderdelen van het territorium van de staat.

Een staat mag dus kunstmatige eilanden opwerpen in haar interne wateren op grond van deze soevereiniteit. De vraag die nu gesteld kan worden is of er enige beperkingen voortvloeien uit het internationaal recht op de bouw van deze kunstmatige eilanden in de interne wateren?

Het antwoord hierop zal men moeten gaan bekijken in functie van de vrijheden en rechten die andere staten zullen hebben in bepaalde mariene rechtsgebieden. Aangezien het hier gaat over de interne wateren zal men tot de conclusie komen dat andere staten geen rechten hebben in deze wateren aangezien zij, zoals eerder reeds vermeld, onder de exclusieve soevereiniteit van de staat vallen.

In de interne wateren geldt er geen recht van onschuldige doorvaart of enige andere vrijheid die een beperking van de staat inhoudt, met uitzondering dan van deze die

---

²⁶ Art. 55 UNCLOS

²⁷ Art. 86 UNCLOS

conventioneel vastgelegd zijn of voor landen die lid zijn van het VN Zeerechtverdrag met betrekking tot het gebruik van de rechte basislijn.²⁸

Een andere beperking vind men in het internationaal gewoonterecht. Het is een regel van het internationaal gewoonterecht dat staten door het gebruik van hun territorium geen schade mogen toebrengen aan andere staten.²⁹ Aangezien de interne wateren beschouwd worden als het territorium van de staat, geldt ook deze regel ook hier. Deze regel kan van belang zijn bij de constructie van kunstmatige eilanden omdat er door de bouw van dit eiland verschillende schadelijke effecten kunnen optreden die zich ook tot buiten de grenzen van het territorium van de bouwende staat kunnen manifesteren. Men denkt hierbij in de eerste plaats aan vervuilende effecten, zoals olielozingen of lozingen van giftige stoffen of een negatieve invloed op de internationale scheepvaart, maar ook gevolgen voor het mariene milieu moet men hier in acht nemen, bijvoorbeeld veranderingen die kunnen optreden in de getijdenstroom, afzet van materiaal op plaatsen waar dit vroeger niet was. Bovendien moet men ook steeds het belang van de scheepvaart in acht nemen. Een kunstmatig eiland dat de toegangsweg tot een wereldhaven zal versperren, ook al ligt het in de interne wateren van een staat, zal bijvoorbeeld een schending kunnen zijn van deze regel van internationaal gewoonterecht.^{30 31}

Uit het bovenstaande is dus duidelijk dat op grond van de volledige en exclusieve soevereiniteit enkel de staat zelf het recht heeft om kunstmatige eilanden op te werpen in haar interne wateren, zij het met de inachtneming van bepaalde regels van internationaal gewoonterecht. Een vreemde mogendheid heeft niet het recht in de interne wateren van een staat kunstmatige eilanden te bouwen tenzij zij daarvoor op voorhand expliciet toestemming voor gekregen heeft.

3.2.1.2 Territoriale zee

Ook de territoriale zee valt onder de soevereine rechtsmacht van de kuststaat. Dit brengt met zich mee dat in principe de kuststaat om het even welk eiland of installatie mag bouwen in haar territoriale wateren. Ook hier moet men deze vrijheid weer genuanceerder bekijken en samen lezen met de vrijheden en rechten die andere staten eventueel zouden kunnen hebben. Zoals hierboven vermeld zal de

---

²⁸ art. 8§2 UNCLOS

²⁹ *sic utere tuo ut non alienum laedas*, zie Trail Smelter case, *U.N.R.I.A.A.* vol. III pg. 1905 – 1982,

³⁰ D.W. BOWETT, *The legal regime of islands in international law*, 1979, New York, Oceana Publications, pg. (118) 134

³¹ Deze problematiek wordt verder besproken in punt 4.1

regel van *sic utere tuo ut non alienum laedas* ook in de territoriale wateren gelden. Dit betekent dus dat ook hier de kuststaat geen kunstmatige eiland mag opwerpen indien dit nadelige effecten heeft op het grondgebied van naburige staten.

De soevereiniteit die een kuststaat heeft in de territoriale zee zal meer beperkt zijn dan de soevereiniteit die ze heeft over de interne wateren. Dit is het gevolg van enkele rechten en vrijheden die andere staten bezitten in de territoriale zee. Het belangrijkste recht van andere staten is dat van de onschuldige doorvaart.³² Men kan deze verplichting ook terugvinden in het internationaal gewoonterecht met betrekking tot kunstmatige eilanden. Zowel in het verdrag betreffende het continentaal plateau van 1958 als in het VN Zeerechtverdrag vindt men bepalingen hierover terug. In het verdrag betreffende het continentaal plateau vindt men in art. 5§6 terug : “ *neither the installations or devices, nor the safety zones around them, may be established where interference may be caused to the use of recognised sea lanes essential to international navigation*”. Men moet hierbij wel vermelden dat deze bepaling enkel slaat op de wateren boven het continentaal plateau, zijnde de volle zee. Doch kan men hetzelfde principe ook toepassen voor het recht van onschuldige doorvaart in de territoriale zee.³³ Dit komt in de voormelde conventies ook terug als algemene verplichting om de onschuldige doorvaart in de territoriale zee niet te hinderen.³⁴

3.2.1.3 Aansluitende zones

De omschrijving van de toelaatbaarheid om artificiële eilanden op te trekken in de aansluitende zone dient een meer genuanceerde benadering. Vooreerst moet men een verschil maken tussen de regels die vastgelegd waren in het verdrag van Genève van 1958³⁵ en de regels die vastgelegd zijn in het VN Zeerechtverdrag van 1982³⁶. Men zal merken dat in beide verdragen een verschillende aanpak is voor de bepaling van de rechten van de kuststaten in deze aansluitende zones. In het verdrag betreffende de territoriale zee van 1958 wordt de aansluitende zone nog expliciet vermeld een onderdeel te zijn van de volle zee : “ *In a zone of the high seas contiguous to its territorial sea....*”. Hieruit kan men dus afleiden dat de kuststaat geen soevereiniteit heeft over dit gebied maar eerder beperkte en welomschreven rechten heeft die slecht bepaalde doelen kunnen dienen.

---

³² Art. 17 UNCLOS, art. 15 VTZ

³³ N.PAPADAKIS, *The international legal regime of artificial islands*, 1977, Leiden, Sijthoff

³⁴ Art. 17 UNCLOS, art. 15 VTZ

³⁵ Art. 24 VTZ

³⁶ Art. 33 UNCLOS

In het VN Zeerechtverdrag van 1982 wordt er niet meer verwezen naar het feit dat de aansluitende zone een onderdeel is van de volle zee. Uit de delimitatieregels³⁷ die in dit verdrag van toepassing zijn kan men afleiden dat de klassieke aansluitende zone onderdeel is van de Exclusieve Economische zone, die voor het eerst omschreven wordt in het VN Zeerechtverdrag. Daar echter de bevoegdheden die de kuststaat heeft in de aansluitende zone nog steeds afzonderlijk worden beschreven onder art. 33 VN ZEERECHTVERDRAG, kan men hieruit afleiden dat de bevoegdheden die een kuststaat heeft in de EEZ niet gelden in de klassieke aansluitende zone.

Wat betreft het recht om een artificieel eiland op te werpen binnen de aansluitende zone blijft de internationale regelgeving en rechtsleer vaag. Hoewel de omschrijving van de bevoegdheden van de kuststaten in deze zone in beide verdragen hetzelfde is gebleven, is de interpretatie van beide artikels toch anders doordat in het verdrag van 1982 de verwijzing naar de volle zee volledig achterwege is gelaten.

In beide verdragen kan men besluiten dat de kuststaat beperkte, fragmentatie bevoegdheden heeft op welomschreven en afgebakende domeinen. Ze heeft de bevoegdheid om toezicht uit te oefenen ten einde te voorkomen dat inbreuk wordt gemaakt op de fiscale, douane, immigratie en gezondheidsvoorschriften welke binnen haar grondgebied of territoriale zee van kracht zijn.³⁸ Het verschil zit hem in de verwijzing naar de volle zee in het verdrag van 1958. In dit verdrag kan men de aansluitende zone dus als onderdeel van de volle zee zien en zal dus buiten de beperkte rechten die de kuststaat gekregen heeft in het verdrag onder het rechtsregime van de volle zee vallen. Hierdoor zal de kuststaat niet in de positie zijn om te verbieden dat een vreemde mogendheid een artificieel eiland opwerpt in haar aansluitende zone, louter door de aard van het mariene rechtsgebied. Zij zal dit wel kunnen doen binnen de rechtsbevoegdheid die het gekregen heeft om inbreuken op haar fiscale, douane, immigratie en gezondheidsvoorschriften te voorkomen. Als men naar het verdrag van 1982 gaat kijken zal men eerder tot de conclusie komen dat de aansluitende zone een onderdeel is van de EEZ, zij het weliswaar dat bepaalde regels die op de aansluitende zone van toepassing zijn, niet gelden in de overige

---

³⁷ art. 33 UNCLOS zegt dat de aansluitende zone niet verder mag reiken dan 24 nautische mijl gemeten vanaf de basislijn. Dit houdt dus in dat indien een kuststaat een territoriale zee heeft ingeroepen die 12 nautische mijl is, de aansluitende zone nog maximum 12 nautische mijl breed kan zijn, gemeten vanaf het meest zeewaarts punt van de territoriale zee. Als men dan naar de delimitatieregels voor de EEZ gaat kijken, zal men zien dat deze een maximumbreedte 200 nautische mijl mag hebben, te meten vanaf de basislijn. Hieruit volgt dus dat de klassieke aansluitende zone van max. 12 nautische mijl geheel opgaat binnen de 200 brede EEZ.

³⁸ E. SOMERS; *Inleiding tot het internationaal zeerecht*, 2004, Mechelen, Kluwer, pg. 109

gebieden van de EEZ. Als men dus veronderstelt dat na de inwerkingtreding van het VN ZEERECHTVERDRAG verdrag en voor de landen die lid zijn van dit verdrag, de aansluitende zone onder het rechtsregime valt van de EEZ, dan heeft de kuststaat in dit mariene rechtgebied de exclusieve bevoegdheid om artificiële eilanden op te werpen³⁹ en kan ze vreemde staten dus wel verbieden dit te doen in haar aansluitende zone.

Het hele concept van die aansluitende zones is met de komst van de EEZ en de algemene aanvaarding ervan, een beetje achterhaald. Weinig landen zullen nog een aansluitende zone inroepen als zij reeds een EEZ geclaimd hebben. De hele problematiek van de creatie van artificiële eilanden in de aansluitende zone zal dus verschuiven naar de regels die gelden voor kunstmatige eilanden in de EEZ, want duidelijk omschreven werd in het VN Zeerechtverdrag van 1982.

3.2.1.4 De exclusieve economische zone

Zoals eerder al vermeld is deze zone een relatief nieuwe zone die slechts bij het VN Zeerechtverdrag van 1982 in het leven werd geroepen. Deze zone is maximum 200 nautische mijlen breed, te rekenen vanaf de basislijn. In deze zone hebben de kuststaten welbepaalde soevereine economische rechten en de daaraan complementaire rechtsbevoegdheid. In deze zone worden ook aan de internationale gemeenschap rechten en plichten toegekend.⁴⁰ Het VN Zeerechtverdrag laat echter niet vermelden of deze zone behoort tot de volle zee. Het verdrag zegt alleen dat er op deze zone een speciaal rechtsregime van toepassing is waarin de rechten en verplichtingen van de kuststaat vastgelegd worden en waarin de rechten en vrijheden van andere staten gevrijwaard worden.⁴¹

Het VN Zeerechtverdrag bepaalt dat : *“the coastal state has jurisdiction as provided for in the relevant provisions of this convention with regard to the establishment and use of artificial islands, installations and structures”*⁴²

Wat betreft de toelaatbaarheid van het bouwen van kunstmatige eilanden en installaties is het VN Zeerechtverdrag duidelijk: in de exclusieve economische zone heeft de kuststaat het recht om kunstmatige eilanden te bouwen of daartoe de toestemming te geven.

---

³⁹ Art. 60§1 UNCLOS

⁴⁰ E. SOMERS; *Inleiding tot het internationaal zeerecht*, 2004, Mechelen, Kluwer, pg. 116

⁴¹ art. 55 UNCLOS

⁴² art. 56§1 b UNCLOS

Verder wordt in het VN Zeerechtverdrag nog bepaald dat deze bevoegdheid exclusief voorbehouden is aan de kuststaat⁴³ en dat zij de exclusieve jurisdictie heeft wat betreft douane, fiscale, immigratie en gezondheidsvoorschriften.

Verder wordt er gepoogd om een evenwicht te vinden tussen de rechten van de kuststaat en de rechten van de andere staten. Zo is er ondermeer een informatieverplichting in hoofde van de kuststaat en dat het kunstmatig eiland op alle mogelijke manieren moeten worden aangeduid. Bovendien heeft de kuststaat een verplichting om alle kunstmatige eilanden die niet meer in gebruik zijn op te ruimen. Deze maatregelen zijn in het voordeel van de vrijheid van navigatie van de internationale scheepvaart. Bovendien heeft de kuststaat de mogelijkheid om de veiligheid van de internationale scheepvaart te bewerkstelligen door het inrichten van de veiligheidszones rond deze kunstmatige eilanden of installaties. Deze veiligheidszone mag niet meer dan 500 meter bedragen, gemeten van de uiterste punten van het eiland of installatie. Bovendien is ook in deze zone een uitzondering opgenomen op het recht om kunstmatige eilanden op te werpen. Zoals in de territoriale zee of de interne wateren mogen er geen kunstmatige eilanden gebouwd worden op plaatsen waar zij het internationaal scheepvaartverkeer zouden kunnen hinderen.⁴⁴

Er kan worden opgemerkt dat in de exclusieve economische zone de bouw van artificiële eilanden goed geregeld is in het VN Zeevaartverdrag. Dit is mogelijk geweest doordat bij de creatie van het de EEZ de bouw van artificiële eilanden reeds technisch zeer goed mogelijk was en ook al talrijke keren was toegepast, vooral dan wat betreft installaties voor het winnen van aardolie en aardgas.

3.2.1.5 De Volle Zee

Om na te gaan of er artificiële eilanden mogen gebouwd worden in de volle zee zijn er eerst een aantal zaken die van naderbij moeten bekeken worden.

Zo kan men eerst nagaan of het bouwen van een kunstmatig eiland tot de vrijheden van de volle zee behoort en of dit in enige manier kan beperkt worden. Bovendien moet er ook gekeken worden waar juist het artificieel eiland zich bevindt, met name nog steeds op het continentaal plateau of zal het zich op de diepzeebodem bevinden.

---

⁴³ art. 60§1 UNCLOS

⁴⁴ art. 60§7 UNCLOS

a) Vrijheden van de volle zee

De eerste vraag die gesteld kan worden is, kan men principieel gezien wel een kunstmatig eiland bouwen in de volle zee en strookt dit met de vrijheden die er gelden op volle zee.

Wat zijn vrijheden van volle zee? Het bekendste is ongetwijfeld de vrijheid van navigatie. Als men ruimer gaat kijken zal men zien dat de vrijheden van volle zee niets meer of minder zijn dan de wijzen waarop men van de volle zee gebruik kan maken. Deze vrijheden zijn ontstaan uit eeuwenlang gewoonterecht die in modernere tijden vaak gecodificeerd werden in multilaterale verdragen waarvan het VN Zeerechtverdrag van 1982 ongetwijfeld het belangrijkste is. In het verdrag van Genève betreffende de volle zee⁴⁵, wordt in artikel 2 vermeld dat de volle zee open is voor alle landen en dat geen enkel land een deel of delen van de volle zee aan zijn soevereiniteit mag onderwerpen. De vrijheid van de volle zee wordt volgens het verdrag uitgeoefend volgens de voorwaarden neergelegd in het verdrag en volgens de regels van het internationaal gewoonterecht. Vervolgens somt het verdrag enkele vrijheden op, doch deze opsomming is niet exhaustief.⁴⁶ In het verdrag van 1958 zal men zien dat het bouwen van artificiele eilanden niet tot de vrijheden van de volle zee behoort maar dat in het verdrag van 1982 dit wel expliciet is opgenomen in de opsomming⁴⁷.

Zoals men al zal opgemerkt hebben bestaat er in het VN Zeerechtverdrag van 1982 een tegenstelling tussen art. 87, dat de vrijheden van volle zee opsomt, waaronder ook het bouwen van kunstmatige eilanden, en art. 89 van datzelfde verdrag waarin bepaald wordt dat geen enkele staat een deel of delen van de volle zee aan zijn soevereiniteit mag onderwerpen⁴⁸, daar het bouwen van een kunstmatig eiland of andere installaties een permanent en exclusief beslag legt op een deel van de volle zee. Kan de bouw van een kunstmatig eiland dan wel een vrijheid van de volle zee zijn die overeenstemt met de regels van het internationaal zeerecht? De oplossing valt te zoeken in het huidige internationaal gewoonterecht. Het internationaal zeerecht laat reeds bepaalde handelingen toe die op een of andere manier een permanente en exclusief beslag leggen op een deel of delen van de volle zee. Zo

---

⁴⁵ Convention on the high seas, Geneva, 29 april 1958, U.N.T.S. vol. 450, pg 6465

⁴⁶ A. HEYMANS, "Artificial islands and the law of nations", *Netherlands law review*, 1974, pp. 139-161

⁴⁷ art. 87 UNCLOS

⁴⁸ S.E.HONEIN, *the international law relating to offshore installations and artificial islands*, 1991, London, Lloyds of london press, pg. 18

kan men bijvoorbeeld denken aan sedentaire visserij, vuurtorens die in zee geplaatst worden, etc. Het blijkt dus dat deze invulling van de vrijheid van volle zee toegelaten wordt zolang dit permanente en exclusief gebruik niet eindigt in een bezetting van een deel of delen van de volle zee en dus niet uitmondt in een soevereiniteitsclaim van de bouwende staat.

Men kan dus concluderen dat het bouwen van een artificieel eiland tot de vrijheden van de volle zee behoort en dus principieel mag gebeuren. Is deze vrijheid een absolute vrijheid of zijn er beperkingen waarmee rekening moet gehouden worden?

Het antwoord op deze vraag vinden we terug in het tweede deel van art. 87 van het VN Zeerechtverdrag. Hierin staat dat deze vrijheden uitgeoefend moeten worden met respect voor de rechten en vrijheden van andere staten in de volle zee en met respect voor rechten die voortvloeien uit het VN Zeerechtverdrag die gelden op de diepzeebodem.⁴⁹ Hierin herkennen we weer het principe van *sic utere tuo ut non alienum laedas* dat zoals hierboven vermeld een regel van internationaal gewoonterecht is.⁵⁰ Indien een staat dus beslist om een kunstmatig eiland te bouwen in de volle zee zal het rekening moeten houden met de rechten en vrijheden van andere staten in de volle zee.

Zoals eerder al vermeld kunnen er zich bij de bouw van een kunstmatig eiland in de volle zee twee situaties voordoen: ofwel zal het kunstmatige eiland zich op het continentaal plateau bevinden ofwel zal het verankerd worden met de diepzeebodem. Bij de bouw van een artificieel eiland zal de bouwende staat dus rekening moeten houden met het specifieke rechtsregime dat aan deze mariene rechtsgebieden verbonden is.

b) Artificieel eiland op het continentaal plateau

Hoewel een artificieel eiland zoals hierboven aangetoond, in volle zee mag gebouwd worden, zal men toch nog rekening moeten houden met de specifieke rechtsregimes van ofwel het continentaal plateau ofwel de diepzeebodem.

Indien een staat een kunstmatig eiland wil bouwen dat zich op het continentaal plateau bevindt zal ze dus rekening moeten houden met het specifieke rechtsregime van het continentaal plateau.

---

⁴⁹ Art. 87§2 UNCLOS

⁵⁰ zie punt 2.2.1.1.

In het verdrag betreffende het continentaal plateau van 1958⁵¹ worden de rechten en plichten van de kuststaat over het continentaal plateau omschreven. Bovendien dient ook opgemerkt te worden dat deze rechten en plichten ook deel uitmaken van het internationaal gewoonterecht. Dit is gebleken uit de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof⁵² en uit de veelvuldig voorkomende statenpraktijk.

Volgens het verdrag van 1958 heeft de kuststaat soevereine rechten over het continentaal plateau, dit voor het exploreren en exploiteren van zijn natuurlijke rijkdommen.⁵³ Bovendien zijn deze rechten exclusief van aard⁵⁴, en mag bijgevolg geen enkele andere staat dan de kuststaat activiteiten ontplooiën op het continentaal plateau met het oog op de exploratie en exploitatie van haar natuurlijke rijkdommen. Uiteraard kan een andere Staat, mits toestemming van de kuststaat wel zulke activiteiten ondernemen en staat het de kuststaat vrij om deze in concessie te geven. Tevens zijn deze soevereine en exclusieve rechten inherent aan de kuststaat. Dit betekent dat de kuststaat het continentaal plateau niet meer moet impliciet of expliciet moet gaan claimen.⁵⁵

Men moet stilstaan bij het onderscheid tussen soevereine rechten en soevereiniteit. Hieruit moet men afleiden dat het de bedoeling was bij het opstellen van deze artikels in het verdrag van 1958 dat de bovenliggende wateren en lucht van het continentaal plateau onder het regime van de vrijheid van volle zee zouden vallen en niet onderworpen zouden worden aan de soevereiniteit van de kuststaat. Deze laatste krijgt wel soevereine rechten over de bodem en de ondergrond van het continentaal plateau met het oog op exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen ervan maar deze vallen dus niet onder de soevereiniteit van de kuststaat. Hieruit kan men dus vaststellen dat het regime van het continentaal plateau niet gelijkgesteld kan worden met het regime van de territoriale zee, dat wel onder de volledige soevereiniteit valt van de kuststaat. Deze zienswijze wordt nogmaals uitdrukkelijk bevestigd in art. 3 van de Conventie van 1958 : “*The rights of the coastal state over the continental shelf do not affect the legal status of the superjacent waters as high seas, or that of the airspace above those waters.*”

---

⁵¹ Convention on the Continental Shelf (hierna: VCP), Geneva, 29 april 1958, *U.N.T.S.* Vol. 499, pg. 311

⁵² North Sea continental shelf, Judgement, *I.C.J. Reports*, 1969, 3

⁵³ Art. 2§1 VCP

⁵⁴ Art. 2§2 VCP

⁵⁵ Art. 2§3 VCP

Verder wordt in de conventie ook nog vastgelegd wat de kuststaat allemaal mag ondernemen om de natuurlijke rijkdommen van de het continentaal plateau te exploreren en te exploiteren.⁵⁶ Zo mag de kuststaat installaties of andere inrichtingen oprichten die nodig zijn voor de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van het continentaal plateau.⁵⁷ Bovendien mag de kuststaat een veiligheidszone instellen rond deze constructies, die ten hoogste 500 m mag bedragen.⁵⁸ Aan al deze rechten zijn ook beperkingen verbonden, zo mag er geen onoverkomelijke hinder gecreëerd worden voor de internationale scheepvaart, visserij of voor het behoud van de levende rijkdommen van de zee. Bovendien mag er geen hinder zijn voor wetenschappelijk onderzoek.⁵⁹ Uit dit verdrag blijkt dus dat de kuststaat kunstmatige eilanden mag optrekken in de volle zee en die verankerd zijn met het continentaal plateau of daartoe de toestemming mag geven aan andere staten om dit te doen. Er is echter enkel een opmerking: er mogen enkel kunstmatige eilanden opgericht worden in functie van de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van het continentaal plateau.⁶⁰

In het zeerechtverdrag van 1982 worden de bepalingen van het verdrag van 1958 grotendeels overgenomen. Wat betreft het gebruik van artificiele eilanden wordt in het zeerechtverdrag van 1982 het artikel dat van toepassing is op kunstmatige eilanden in de EEZ ook geacht van toepassing te zijn voor kunstmatige eilanden op volle zee en die verbonden zijn met het continentaal plateau.⁶¹ Hieruit volgt dat de kuststaat het exclusieve recht heeft om kunstmatige eilanden te bouwen of toestemming te geven om deze te bouwen. Hier wordt dus ook een aanpassing ingevoerd ten opzichte van het verdrag van 1958: nu mogen er op het continentaal plateau ook kunstmatige eilanden opgericht worden die niet louter voor de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van het continentaal plateau dienen.

c) Artificieel eiland op de diepzeebodem

Bij het bepalen van de toelaatbaarheid van de constructie van een kunstmatig eiland in volle zee maar dat verankerd is met de diepzeebodem moet men rekening houden

---

⁵⁶ Art. 5 VCP

⁵⁷ Art. 5§2 VCP

⁵⁸ Art. 5§2 en §3 VCP

⁵⁹ Art. 5§1 en §6 VCP

⁶⁰ N. PAPADAKIS, *The international regime of artificial islands*, 1977, Leiden, Sijthoff, pg. 67

⁶¹ Art. 80 UNCLOS

met het juridisch regime dat opgaat voor de diepzeebodem. Gedurende geruime tijd heeft men steeds aangenomen dat de rijkdommen van dit gebied *res nullius* waren.⁶² Maar in de tweede helft van de vorige eeuw is men tot de conclusie gekomen dat de diepzeebodem vol met natuurlijke rijkdommen zit die veel economische waarde kunnen hebben. Door deze ontwikkelingen en de technologische vooruitgang die het mogelijk maakte de rijkdommen van de diepzeebodem efficiënter te gaan ontginnen is men beginnen zoeken naar een regime waarbij deze natuurlijke rijkdommen beschermd en duurzaam geëxploiteerd konden worden. Al in 1967 werd er door A. Pardo voorgesteld om de diepzeebodem en haar rijkdommen te beschouwen als *common heritage of mankind*, dit voorstel zou leiden tot de samenstelling van een ad hoc comité dat dit moest onderzoeken en het zou ook later de directe aanleiding zijn tot de opname in het Zeerechtverdrag van 1982.⁶³

Vooraleer men over het concept van de *common heritage of mankind* sprak, werd er algemeen aangenomen dat het deel van de zeebodem dat voorbij het continentaal plateau viel, onder het regime van de vrijheid van de volle zee viel. Bijgevolg was het niet mogelijk om exclusieve rechten in dit deel van de zeeën en oceanen te vestigen. Onder dit rechtsregime zou er op het eerste zicht geen probleem zijn om een kunstmatig eiland op te werpen.⁶⁴ Voor de volledigheid moet men er echter wel bij vermelden dat het rechtsregime waarvan hier vermelding wordt gemaakt vooral leefde voor de tweede helft van de vorige eeuw en dat op dat ogenblik de creatie van een kunstmatig eiland in volle zee en verankerd in de diepzeebodem, technisch gezien onrealistisch was. Deze hypothese wordt hier echter enkel weergegeven voor de volledigheid.

Sinds de toespraak van A. Pardo werd er echter een idee gecreeërd waar bijna de hele internationale gemeenschap achter stond, met name de diepzeebodem als *common heritage of mankind*. In 1970 nam de Algemene Vergadering van de VN een verklaring aan, m.n. de “Declaration of principles Governing the Seabed and the Ocean Floor and the Subsoil Thereof Beyond the Limits of National Jurisdiction”⁶⁵, waarin deze visie weergegeven werd. In deze verklaring werd gesteld dat de diepzeebodem niet kon toegeëigend worden door noch natuurlijke als rechtspersonen en dat er een internationaal rechtsregime zou komen dat de

---

⁶² E. SOMERS, *Inleiding tot het internationaal zeerecht*, 2004, Mechelen, Kluwer, pg. 189

⁶³ *Ibid*, pg. 196

⁶⁴ A.M.J. HEIJMANS, “Artificial islands and the law of nations”, *Netherlands law review*, 1974, pp. 139-161

⁶⁵ Resolutie 2749 van de Algemene Vergadering van 17 december 1970, *UN Docs*, RES/GA/2749

activiteiten in verband met de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen in deze regio zou beheersen. Bovendien werd er ook nog vermeld dat de diepzeebodem enkel mocht gebruikt worden voor vredevolle doeleinden.

De meeste geïndustrialiseerde landen namen deze verklaring aan, met uitzondering van een paar die op bepaalde artikelen van de verklaring een voorbehoud hadden. Bovendien sloeg dit voorbehoud enkel op de bepalingen omtrent diepzeemijnbouw. De algemene principes van de verklaring werden wel aanvaard en dit leidde ertoe dat de verklaring unaniem werd aanvaard. Hierdoor kan men zeggen dat vanaf dit moment de zienswijze uitgedrukt in die verklaring de consensus wegdroeg van de hele internationale gemeenschap.⁶⁶

In 1982 werd dan het VN Zeerechtverdrag aangenomen waardoor de regels die voordien in de verklaring waren opgenomen nu in het verdrag stonden en bindend waren voor de ondertekenende landen. In dit verdrag is een heel nieuw hoofdstuk opgenomen met nieuwe regels die het rechtsregime van de diepzeebodem bepalen. De diepzeebodem voor het gebruik van de conventie wordt begrepen als de zeebodem en de ondergrond die buiten de nationale jurisdictie vallen van de Staten. In deel XI, sectie 2 worden de algemene principes bepaald, waaronder dat de diepzeebodem *common heritage of mankind* is en dat noch staten noch natuurlijke of rechtspersonen claims mogen hebben erop.⁶⁷ Bovendien kan de diepzeebodem enkel gebruikt worden voor vredevolle doeleinden en moet het gebruik ervan de mensheid in zijn geheel ten goede komen.⁶⁸ De algemene lijn licht dus in de richting van de verklaring die een paar jaar eerder aangenomen was door de Algemene Vergadering maar de principes worden verder uitgewerkt tot concrete regels hoe de staten zich moeten gedragen bij het gebruik van de diepzeebodem. Bovendien wordt er ook een orgaan, de Hoge Autoriteit, gecreeërd die de exploitatie en exploratie van de diepzeebodem zal overzien en beheren.⁶⁹

Als we kijken of het creeëren van een kunstmatig eiland op de diepzeebodem onder het Zeerechtverdrag van 1982 geoorloofd is, moeten we een onderscheid maken tussen artificiële eilanden die opgetrokken worden voor de exploratie en exploitatie van de minerale rijkdommen van de diepzeebodem en de kunstmatige eilanden die niet onder deze doelstelling vallen. In het eerste geval zullen we moeten kijken naar

---

⁶⁶ S.E.HONEIN, *the international law relating to offshore installations and artificial islands*, 1991, London, Lloyds of london press, pg.22

⁶⁷ Art. 136 en Art. 137 UNCLOS III

⁶⁸ Art. 140 en 141 UNCLOS III

⁶⁹ Hoofdstuk XI, sectie 4 UNCLOS III

de bevoegdheid die de Hoge Autoriteit gekregen heeft. We stellen vast dat deze substantieel is in het geval van activiteiten die draaien om de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van de diepzeebodem. Bijgevolg zal de creatie van een kunstmatig eiland of installatie met deze doeleinden de goedkeuring moeten wegdragen van de Hoge Autoriteit. Bovendien kan deze Hoge Autoriteit ook bepaalde voorwaarden opleggen om bijvoorbeeld het mariene milieu of de internationale scheepvaart te vrijwaren in het gebied. Bovendien moet er weer vermeld worden dat er geen hinder mag zijn voor de scheepvaart of de visserij. In het eerste geval denken we bijvoorbeeld aan de bouw van een kunstmatig eiland in internationale zeevaartroutes.

In het tweede geval, zijnde wanneer een kunstmatig eiland opgetrokken wordt met een doelstelling die niet gerelateerd is aan de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van de diepzeebodem geldt er een andere redenering. Het Zeerechtverdrag van 1982 behandelt enkel installaties die te maken hebben met de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen. Installaties of artificiële eiland die hier niets mee te maken hebben worden niet gevat door de conventie. Dit betekent dus dat zulke eilanden of installaties, op voorwaarde dat ze voor een vredevol gebruik bestemd zijn, onderworpen blijft aan de vrijheid van de volle zee.⁷⁰

3.2.2 Jurisdictie en controle over kunstmatige eilanden

Zoals hierboven vermeld kan men ook naast het recht op een kunstmatig eiland op te trekken ook nog een tweede luik vinden in het rechtsregime van kunstmatige eilanden, met name de uitoefening van jurisdictie en de controle over deze artificiële eilanden. Ook hier zullen we deze problematiek weer uiteen trekken naar de verschillende bestaande mariene zones. Bovendien moet er rekening gehouden worden met de delimitatieregels die van toepassing zijn op de mariene zones en die zullen bepalen onder welk rechtsregime de activiteiten, personen en goederen op het eiland zullen vallen. Een andere vraag die men zich kan stellen is wie de eigendom bezit van deze kunstmatige eilanden. Zoals hierboven al opgeworpen, hebben enkel Staten het recht om een kunstmatig eiland te bouwen maar hebben zij dan ook de eigendom over deze eilanden of installaties? Of kunnen ook natuurlijke of rechtspersonen de eigendom bezitten? Of is het afhankelijk van de mariene zone waarin het eiland zich bevindt om te bepalen of de eigendom erover mogelijk is?

---

⁷⁰ S.E.HONEIN, *the international law relating to offshore installations and artificial islands*, 1991, London, Lloyds of london press, pg.29

Om alles duidelijk weer te geven zullen we zone per zone behandelen en duidelijk weergeven welke rechtsregime in welke zone van toepassing zal zijn.

3.2.2.1 Interne wateren en Territoriale zee

Zoals eerder al vermeld heeft de kuststaat volledige soevereiniteit in haar interne wateren en territoriale zee. Zij heeft dus het exclusieve recht om de bouw van kunstmatige eilanden en installaties uit te voeren en toe te staan. Aangezien in deze mariene zones de kuststaat de volledige soevereiniteit heeft, zal er omtrent de jurisdictie over kunstmatige eilanden en installaties geen probleem zijn.

De interne wateren worden beschouwd als grondgebied van de kuststaat en de kuststaat heeft bijgevolg dus ook exclusieve jurisdictie en controle hebben over deze eilanden en installaties binnen haar interne wateren. Deze rechtsmacht vloeit direct voort uit het soevereiniteitsbeginsel.⁷¹

Hetzelfde geldt ongeveer voor de territoriale wateren met als enige afwijking op de exclusieve en volledige soevereiniteit het principe van onschuldige doorvaart voor de scheepvaart. Dus ook in de territoriale wateren zal de kuststaat exclusieve jurisdictie hebben over kunstmatige eilanden en installaties.

3.2.2.2 Exclusieve Economische Zone

Wat betreft de exclusieve economische zone moeten we weer opmerken dat deze zone een relatief nieuw verschijnsel is dat in de het Zeerechtverdrag van 1982 uitgebreid wordt gereguleerd. Ook wat betreft kunstmatige eilanden zijn er verschillende bepalingen opgenomen in het verdrag dat de bouw en het gebruik van kunstmatige eilanden in deze zone reguleert. Art. 60 van het VN Zeerechtverdrag stipuleert :

“In the exclusive economic zone, the coastal state shall have the exclusive right to construct and to authorize and regulate the construction, operation and use of :

- (a) artificial islands;*
- (b) installations and structures for the purposes provided for in article 56 and other economic purposes;*
- (c) installations and structures which may interfere with the exercise of rights of the coastal state in the zone*

---

⁷¹ A.H.A. SOONS, “Artificial islands and installations in international law”, *occasional paper series*, Law of the Sea Institute, University of Rhode Island, occasional paper n° 22, July 1974

The coastal state shall have exclusive jurisdiction over such artificial islands, installations and structures, including jurisdiction with regard to customs, fiscal, health, safety and immigration laws and regulations.”

De kuststaat heeft dus exclusieve jurisdictie over kunstmatige eilanden in zijn Exclusieve Economische Zone.

3.2.2.3 Volle Zee

Als we spreken over kunstmatige eilanden in volle zee, zijn er twee mogelijkheden. Ofwel bevindt het eiland zich nog op het continentaal plateau ofwel zal het eiland verankerd zijn met de diepzeebodem. Hierboven hebben we voor deze twee hypothesen al weergegeven welke regels van toepassing zijn op de toelaatbaarheid van het construeren van een kunstmatig eiland. Nu zullen we bespreken welk rechtsregime van toepassing is op het gebruik en de activiteiten van en op het artificieel eiland.

Het wordt vooral interessant als we gaan kijken naar gevallen waarbij een staat, die niet de kuststaat is, de toestemming heeft gekregen van de kuststaat om een artificieel eiland op te werpen op het continentaal plateau van de kuststaat. Wie zal er rechtsbevoegdheid hebben over de activiteiten en personen op het eiland of de installatie?

Hier komt het in essentie neer op twee rechtstheorieën die tegenover elkaar staan: het territorialiteitsprincipe of het personaliteitsprincipe. Het territorialiteitsprincipe houdt in dat de Staat jurisdictie heeft wanneer er een overtreding van haar rechtsregels is gepleegd binnen haar grondgebied. Wanneer men spreekt van het personaliteitsprincipe bedoelt men dat de Staat jurisdictie heeft over haar eigen onderdanen ook als deze zich niet binnen het grondgebied van de Staat bevinden. Er moet opgemerkt worden dat deze twee theorieën geen oplossing bieden op de vraag welke positie de Staat moet aannemen als het gaat over niet – ingezetenen die zich niet op het grondgebied van de Staat bevinden. Als men zal kijken naar de heersende statenpraktijk zal men tot de conclusie komen dat deze heel inconsistent is. Globaal bekeken kan men drie groepen van posities onderscheiden: een eerste groep landen zal de theorie van het territorialiteitsprincipe toepassen en zal zich dus onbevoegd verklaren om niet – ingezetenen die een misdaad begaan buiten het grondgebied van de staat, te kunnen vervolgen. Een tweede groep landen zal het territorialiteitsprincipe toepassen maar zal er een aantal uitzonderingen op hebben: de Staat zal wel jurisdictie hebben wanneer het gaat om een daad die gepleegd is

tegen de veiligheid van de Staat, als het gaat om een daad die gepleegd is tegen de munt van de Staat of haar territoriale integriteit of politieke onafhankelijkheid. Deze theorie wordt waarschijnlijk door de meeste landen gevolgd. Een derde groep landen gaat uit van het universaliteitsprincipe: dit principe zegt dat een misdaad die gelijk waar ook gepleegd is door elke Staat kan vervolgd worden indien zij daartoe belangen heeft. Dit principe zal niet veel weerslag vinden en de meeste staten zullen zelf hun jurisdictie beperken zodat er geen rechtsonzekerheid zal heersen.⁷²

Als we ervan uitgaan dat het eerste beginsel van toepassing is, zal de kuststaat die de bevoegdheid heeft om toestemming te geven tot de bouw van het eiland, rechtsbevoegdheid hebben over het eiland op grond van het feit dat het eiland zich in een mariene zone bevindt waar zij soevereine rechten kan laten gelden. Bovendien zullen ook de belangen van de kuststaat het meeste spelen bij de bouw en het gebruik van een kunstmatig eiland in deze zones. Bij het tweede beginsel, het personaliteitsprincipe, gaat men uit van het feit dat de bouwende staat, niet noodzakelijk de kuststaat, waarschijnlijk een heel hechte band zal hebben met de mensen die werkzaam zullen zijn op het eiland of de installatie en dus via dit principe rechtsbevoegdheid heeft over haar eigen onderdanen.⁷³ Om een antwoord te kunnen geven op deze vragen moeten we het probleem van de jurisdictie over kunstmatige eilanden en installaties uiteen trekken in twee delen, ten eerste moeten we gaan kijken welk regime van toepassing is voor kunstmatige eilanden en installaties die verankerd zijn met het continentaal plateau. Dit kan zijn dat het om eilanden gaat die met het continentaal plateau verankerd zijn en zich ofwel in de EEZ bevinden ofwel zich op volle zee bevinden. Indien het eiland zich in de EEZ bevindt moet men de regels van zowel de EEZ als deze die gelden voor het continentaal plateau toepassen. In de praktijk zal dit geen probleem geven daar deze op elkaar afgestemd zijn. Een tweede hypothese die zich kan voordoen is dat het eiland zich op volle zee bevindt maar dat het verankerd is met de diepzeebodem.

---

⁷² N. PAPADAKIS, *The international regime of artificial islands*, 1977, Leiden, Sijthoff, pg. 124

⁷³ S.E.HONEIN, *the international law relating to offshore installations and artificial islands*, 1991, London, Lloyds of london press, pg. 33

a) Continentaal plateau

Zowel in het Verdrag betreffende het Continentaal plateau van 1958⁷⁴ als in het VN Zeerechtverdrag van 1982 zijn er geen bepalingen opgenomen die hierover uitsluitel geven. In beide verdragen staat dat de kuststaat soevereine rechten heeft over het continentaal plateau voor de exploratie en exploitatie van haar natuurlijke rijkdommen en dat de kuststaat eveneens het exclusieve recht heeft om op het continentaal plateau de constructie en het gebruik van artificiële eilanden toe te staan en te reguleren en bovendien zal de kuststaat exclusieve jurisdictie hebben over zulke eilanden en installaties.⁷⁵

We moeten echter wel opmerken dat met het toekennen van bepaalde soevereine rechten de kuststaat nog geen soevereiniteit heeft over dat gebied. Dit heeft als gevolg dat de kuststaat dus ook geen territoriale rechten kan laten gelden op het continentaal plateau noch op kunstmatige eilanden die zich op dat plateau zouden kunnen bevinden.

In het verleden hebben zich enkele zaken voorgedaan waarbij de vraag omtrent deze territoriale rechten van staten op artificiële eilanden en installaties ter sprake kwam. Als men het territorialiteitsprincipe bekijkt zal men verschillende gelijkenissen kunnen trekken met het principe van de “*vlaggenstaat*” bij schepen. Als we art. 80 van het Zeerechtverdrag van 1982 en tevens art. 5 van het Verdrag betreffende het continentaal plateau van 1958 bekijken zullen we zien dat er enkel kunstmatige eilanden mogen opgericht worden door of met toestemming van de kuststaat en dat de kuststaat ook de exclusieve jurisdictie heeft over zulke eilanden of installaties. Dus de kuststaat heeft steeds de eindverantwoordelijkheid over de bouw van een kunstmatig eiland op haar continentaal plateau. Men kan bij wijze van analogie poneren dat het kunstmatige eiland de “vlag” draagt van de kuststaat, met als gevolg dat deze laatste de jurisdictie heeft over de personen die betrokken zijn bij de bouw en het gebruik van dit eiland.⁷⁶ Er moet wel opgemerkt worden dat het in deze artikelen enkel gaat over kunstmatige eilanden en installaties die opgericht worden door of met toestemming van de kuststaat, als men gaat kijken naar andere installaties of eilanden die niet onder de voorwaarden van dit artikel vallen zullen de regels die hierboven beschreven zijn dus niet van toepassing zijn.

---

⁷⁴ Convention on the Continental Shelf (hierna: VCP), Geneva, 29 april 1958, *U.N.T.S.* Vol. 499, pg. 311

⁷⁵ Art. 2 VCP en art. 77 UNCLOS

⁷⁶ W. RIPHAGEN, “International legal aspect of artificial islands”, *International Relations*, 1973, pg. 343

In 1964 kwam de vraag betreffende territorialiteit boven, toen Nederland een wet gestemd had waarin het haar strafwet van toepassing verklaarde op personen die een schending van deze wet begingen op kunstmatige eiland of installatie dat zich buiten de territoriale zee bevond maar op het continentaal plateau dat binnen de grenzen van het Nederlandse continentaal plateau lag.⁷⁷ Hieruit kan men dus afleiden dat Nederland haar deel van het continentaal plateau, beschouwde als een verlengstuk van haar grondgebied. Zij heeft deze wet gestemd met het gedacht dat deze van toepassing was op alle kunstmatige eilanden en installaties, ook deze die niet opgericht waren voor de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen. Betekent dit dat dan door deze zaak ook de internationale gemeenschap aanvaardde dat Staten het continentaal plateau als verlenging van hun grondgebied zagen? Neen, men kan stellen dat de internationale gemeenschap niet de bedoeling had om het continentaal plateau te vereenzelvigen met het grondgebied van de kuststaat. Indien een kuststaat dus regels uitvaardigt die van toepassing zijn op kunstmatige eilanden en installaties die op het continentaal plateau gelegen zijn zullen deze dus niet op grond van territorialiteit van toepassing zijn hierop.⁷⁸

Art. 77 van het VN Zeerechtverdrag (en art. 2 van de conventie betreffende het continentaal plateau van 1958) stelt dat *“The coastal State exercises over the continental shelf sovereign rights for the purpose of exploring it and exploiting its natural resources. The rights referred to in paragraph 1 are exclusive in the sense that if the coastal State does not explore the continental shelf or exploit its natural resources, no one may undertake these activities without the express consent of the coastal State. The rights of the coastal State over the continental shelf do not depend on occupation, effective or notional, or on any express proclamation.”*

De reden waarom deze regels van toepassing zullen zijn is het feit dat volgens de conventie betreffende het continentaal plateau van 1958 en het VN Zeerechtverdrag van 1982 de kuststaat soevereine rechten heeft over het continentaal plateau.⁷⁹

Onder “soevereine rechten” kunnen we verstaan dat het niet de bedoeling was van de internationale gemeenschap om de bestuurskracht van de kuststaten te beperken in verband met de jurisdictie over kunstmatige eilanden en installaties op het continentaal plateau. De kuststaat heeft dus de rechtsbevoegdheid om door middel van haar nationale wetten om de activiteiten die op deze eilanden plaatsvinden te

---

⁷⁷ North Sea Installations Act van 3 december 1964, 60 A.J.I.L. 340

⁷⁸ S.E.HONEIN, *the international law relating to offshore installations and artificial islands*, 1991, London, Lloyds of london press, pg. 34

⁷⁹ Zie noot 62

controleren.

De volgende vraag die moet gesteld worden is of deze jurisdictie enkel geldt voor die kunstmatige eilanden en installaties die gebouwd zijn met het oog op de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van het continentaal plateau. Volgens het VN Zeerechtverdrag van 1982 moet dit onderscheid niet meer gemaakt worden en geldt de jurisdictie van de kuststaat ook voor kunstmatige eilanden en installaties die voor economische doeleinden anders dan de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van het continentaal plateau worden opgericht.

Samengevat kan men dus stellen dat de kuststaat de exclusieve jurisdictie heeft over alle kunstmatige eilanden en installaties die zich binnen de grenzen van haar continentaal plateau bevinden en zij is dus gerechtigd om de activiteiten die op deze eilanden en installaties plaatsvinden te onderwerpen aan haar regelgeving.⁸⁰

b) De diepzeebodem

Als men het tweede deel van de jurisdictie over kunstmatige eilanden op volle zee bekijkt komt men bij artificiële eilanden die verankerd zijn met de diepzeebodem. Deze eilanden vallen buiten het continentaal plateau en zullen dus niet aan het nationale regime van de kuststaat vallen. Voor installaties met het oog op de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van de diepzeebodem zal men rekening moeten houden met het specifieke rechtsregime van deze diepzeebodem.⁸¹ Dit houdt in dat voor activiteiten gerelateerd aan diepzeemijnbouw, de tussenkomst van de Autoriteit noodzakelijk is.^{82 83} Zoals hierboven al vermeld zal de Autoriteit haar toestemming moeten geven betreffende de constructie van een kunstmatig eiland op de diepzeebodem, althans indien het doel van het eiland gerelateerd is aan de ontdekking en ontginning van de natuurlijke rijkdommen. De Autoriteit heeft onder het VN Zeerechtverdrag van 1982 een aantal bevoegdheden gekregen die het kan uitoefenen als het gaat over activiteiten die vallen binnen haar mandaat. Een ervan is vast te stellen onder welk rechtsregime het eiland of installatie zal vallen, meestal zal dat de staat zien die de aanvraag bij de Autoriteit indient. Bovendien is iedereen het erover eens dat de jurisdictie over kunstmatige eilanden en installaties op de diepzeebodem moet overgedragen worden aan een Staat, aangezien de Autoriteit, vanuit praktisch oogpunt, deze jurisdictie niet op zichzelf kan

---

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Deel XI, UNCLOS III

⁸² Art. 137, 150 en 151 UNCLOS III

⁸³ E. SOMERS, *Inleiding tot het internationaal zeerecht*, 2004, Mechelen, Kluwer, pg.234

nemen bij gebrek aan vaststaan regels en wetten.⁸⁴

Voor kunstmatige eilanden en installatie die gebouwd worden niet met het doel van diepzeemijnbouw is de situatie omtrent de jurisdictie over deze eilanden of installaties niet zo duidelijk. Eerst en vooral moet er opgemerkt worden dat het recht op gebruik te maken van de vrijheid van volle zee en dus in volle zee en op de diepzeebodem een kunstmatig eiland of installatie op te trekken enkel toekomt aan staten.⁸⁵ Indien er een eiland gebouwd wordt in deze zone zal er steeds een staat bij betrokken zijn of minstens de toestemming gegeven hebben om het eiland of de installatie te construeren.

Kunstmatige eilanden en installaties die opgericht zijn in deze zone vallen buiten het VN regime voor de diepzeebodem. Er zijn twee grote denkpistes die men kan bewandelen: een eerste oplossing zou zijn is dat men naar met de “vlaggenstaat” de jurisdictie over een kunstmatig eiland zou kunnen toekennen aan de staat die het eiland of de installatie heeft gebouwd of daarvoor de toestemming heeft gegeven. Een andere mogelijkheid zou zijn dat men gebruik maakt van het personaliteit – of beschermingsprincipe, waardoor de rechtsbevoegdheid zou worden toegekend aan de dichtstbijzijnde staat aan wiens belangen wordt geraakt.⁸⁶

Er is nog steeds grote onduidelijkheid over welk principe nu van toepassing is en tot op heden is er nog geen voorbeeld geweest van een kunstmatig eiland of installatie dat gebouwd is op de diepzeebodem met een ander doel dan diepzeemijnbouw. Dit betekent echter niet dat er geen oplossing moet gevonden worden voor het probleem aangezien de technologische kennis van de mens, het steeds schaarser worden van de natuurlijke rijkdommen en de geopolitieke situatie er vroeg of laat wel voor zullen zorgen dat men zich zal moeten wenden tot het bouwen van zulke eilanden of installaties in dit gebied.

Reeds in 1964, met dezelfde zaak van de Nederlandse piratenradio's vermeld hierboven, werd de opmerking gemaakt door het International Law Consultative Committee dat de vrijheid van de volle zee niet impliceert dat er een juridisch vacuüm mag ontstaan door activiteiten die daar plaatsgrijpen. Het comité is van mening er indien zich zo'n vacuüm dreigt voor te doen er actie moet ondernomen worden zoals er reeds in het begin van commerciële zeevaart het principe van de vlaggenstaten

---

⁸⁴ D.W. BOWETT, *The legal regime of islands in international law*, 1979, New York, Oceana Publications, pg. 134

⁸⁵ E. SOMERS, *Inleiding tot het internationaal zeerecht*, 2004, Mechelen, Kluwer, pg.234

⁸⁶ *Ibid.*

werd vastgesteld voor schepen.⁸⁷

Er zijn twee denkpistes die hier kunnen gevolgd worden. Een eerste denkpiste die men kan gaan volgen is die van het nationaliteitsprincipe. In het internationaal publiekrecht zijn er twee gronden waarop een staat haar jurisdictie over personen en goederen kan uitoefenen, de eerste is het territorialiteitsprincipe en het tweede is het nationaliteitsprincipe. Reeds in de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof in de *Lotus – zaak* verklaarde het Hof dat een Staat haar wetten en regels niet mag toepassen buiten haar grondgebied tenzij dit toegestaan is op grond van de nationaliteit.⁸⁸ Jurisdictie op grond van het nationaliteitsprincipe is onderworpen aan enkele voorwaarden, zo moet er vooreerst een voldoende nauwe band bestaan tussen de geldende regels en de persoon/goederen die aan die regels onderworpen zullen worden. Bovendien moet de staat die haar jurisdictie zal laten gelden de toestemming vragen aan de staat op wiens grondgebied de overtreding is gebeurd. Aangezien het hier gaat over kunstmatige eilanden en personen daarop die zich in volle zee bevinden zal deze toestemming onnodig zijn omdat geen enkele staat jurisdictie heeft op de volle zee.

De tweede is eerder functioneel en zal al bij al beschouwd op een quasi – territoriale jurisdictie neerkomen. In deze visie gaat men uit van het feit dat de staat die het kunstmatige eiland introduceert of de toestemming geeft om het eiland te bouwen verantwoordelijk is voor dat eiland en dat het eiland dus de “vlag” van die staat zal dragen. Men wil hier dus een rechtsregime gaan creeëren voor kunstmatige eilanden dat analoog is aan dat voor schepen op volle zee, met name de jurisdictie van de vlaggenstaat. Dit houdt in dat er op de volle zee geen kunstmatig eiland mag gebouwd worden dat geen vlag draagt. Hetzelfde principe dat geldt voor schepen. De vraag die men hierbij kan stellen is of alle regels die gelden voor het voeren van een vlag bij schepen ook voor kunstmatige eilanden gelden. Bijvoorbeeld wat met de “genuine link”? Moet er een genuine link zijn tussen de vlaggenstaat en het kunstmatige eiland. Met andere woorden moet de contruerende staat effectief ook eigenaar zijn van het kunstmatige eiland? Indien men deze denkpiste zou bewandelen zal men tot de conclusie komen dat de “vlaggenstaat” de exclusieve

---

⁸⁷ S.E.HONEIN, *the international law relating to offshore installations and artificial islands*, 1991, London, Lloyds of london press, pg. 37

⁸⁸ PHIJ, *Lotus-case* (France vs. Turkey), Judgement, *Publications of the Permanent Court of International Justice*, Series A – n°10, 7 september 1927 en de Dissenting Opinion van M.Loder, *Publications of the Permanent Court of International Justice*, Series A – n°10, 7 september 1927

jurisdictie heeft over het kunstmatige eiland en de personen erop, aangezien het eiland zich in de volle zee bevindt.⁸⁹ Dit betekent dus dat alle personen en zaken op dit kunstmatige eiland beheert zullen worden door de nationale regels en wetten van de “vlaggenstaat”.

Deze eerste zienswijze, jurisdictie op grond van nationaliteit, lijkt logisch aangezien ze gebaseerd op een sluitend juridisch principe van het nationaliteitsbeginsel en ze volledig overeenstemt met het internationaal beginsel dat de volle zee niet openstaat voor toeëigening door een staat, wat de uitoefening van jurisdictie op territorialiteit. Zoals eerder vermeld lijkt het tweede principe dus op een quasi-territoriale jurisdictie en kan men zich de vraag stellen of dit wel wenselijk is. Zowel het verdrag van Genève van 1958 als het VN Zeerechtverdrag van 1982 stipuleren uitdrukkelijk dat geen enkele staat delen van de volle zee kan toeëigenen. Indien men deze zienswijze betreffende de jurisdictie over kunstmatige eilanden aanvaard gaat men er dus van uit dat een deel van de volle zee, zijnde het kunstmatige eiland in kwestie, onder de jurisdictie van een staat valt op grond van het territorialiteitsbeginsel en dat het kunstmatige eiland dus voor een stuk wordt vereenzelvigd met het grondgebied van de staat die de jurisdictie erover heeft.

Het lijkt ons echter beter om toch de tweede denkpiste te volgen en kunstmatige eilanden in de volle zee een “vlaggenstaat” toe te kennen. Men kan opperen dat men enkel de jurisdictie regelt over een kunstmatig eiland zodat er geen juridisch vacuüm ontstaat en dat de vlaggenstaat het kunstmatige eiland niet kan vereenzelvigen met haar territorium. Zodoende kan men dus tot de term van quasi-territorialiteit komen.

Wat zijn nu de voordelen van denkpiste? Ten eerste moet men opmerken dat het recht om kunstmatige eilanden te creëren op volle zee enkel toegekend wordt aan staten. Individuen kunnen dus niet zomaar een kunstmatige eiland gaan optrekken in de volle zee, tenzij zij daarvoor de toestemming hebben van een staat. Indien een staat dus haar toestemming gegeven heeft aan een individu of een rechtspersoon kan men stellen dat deze staat ook de verantwoordelijkheid zal hebben over de constructie en het gebruik van het kunstmatige eiland, en zouden zij dus de facto fungeren als vlaggenstaat. Indien dit niet het geval zou zijn, zouden deze natuurlijke of rechtspersonen dus niet beschermd zijn tegen de acties van derde staten aangezien zij geen beroep kunnen doen op de bescherming van een vlaggenstaat. Ten tweede kan men onduidelijkheid betreffende het geldende rechtsregime vermijden indien men een “vlag” toekent aan een kunstmatig eiland op volle zee.

---

⁸⁹ *Ibid.*

Het nationaliteitsprincipe zou inderdaad logisch zijn indien alle personen en goederen op het kunstmatige eiland dezelfde nationaliteit zouden hebben. In de praktijk is dit echter nooit het geval en kan men dan zomaar aannemen dat het rechtsregime van de staat van de eigenaars van het kunstmatige eiland ook van toepassing zal zijn op de buitenlandse personen? Dit zal moeilijk aanvaard worden en de enige andere mogelijkheid onder het nationaliteitsbeginsel is dan dat voor elke persoon op het eiland het rechtregime van zijn nationaliteit geldt. Dit brengt met zich mee dat er dan verschillende rechtregimes van toepassing zullen zijn op het eiland wat voor onduidelijkheid en verwarring zal zorgen. Bovendien zal, indien men het nationaliteitsbeginsel toepast, steeds het bewijs van nationaliteit moeten geleverd worden. Dit betekent dat steeds de vraag zal moeten gesteld worden welke nationaliteit toepasselijk is en bovendien zal hiervan bewijs moeten geleverd worden. Als men hier tegenover plaatst dat bij het toepassen van de regime van de vlaggenstaat enkel een registratie hoeft te gebeuren die door middel van een afschrift of document simpel kan bewezen worden, kan men stellen dat deze mogelijkheid veel eenvoudiger is. Dit brengt ons wel bij de problematiek van de registratie. Voor registratie voor schepen is het zo dat elk land zijn eigen regels kan opstellen die van toepassing zijn voor de registratie van schepen. Er kan de vraag gesteld worden of dit voor eilanden ook zo hoeft te zijn of zou men beter een uniform geheel van registratieregels hiervoor uitwerken? Men is het er over eens dat men moet vermijden dat er bij de registratie van kunstmatige eilanden en installaties moet vermeden worden dat men tot een stelsel van ‘flags of convenience’ komt. Bij schepen is deze lacune voor een groot stuk opgelost door andere constructies zoals bijvoorbeeld de ‘port state control’. Bij artificiële eilanden kan men deze constructie echter niet toepassen omdat eiland niet mobiel zijn zoals schepen. Men moet dus vermijden dat er een situatie ontstaat waarbij de vlaggenstaat van het kunstmatige eiland of installatie geen effectieve controle en jurisdictie heeft omdat men dan eigenlijk tot hetzelfde juridische vacuüm zou komen indien er niets bepaald is in verband met de status kunstmatige eilanden en installaties op volle zee.⁹⁰

---

⁹⁰ *Ibid.*

3.3 Rechtsregime van kunstmatige eilanden op Belgisch niveau

Om na te gaan welke regels van toepassing zijn op de Belgische mariene zones moeten we deze problematiek tweeledig bekijken. Enerzijds zijn er internationale regels waardoor ook België gebonden is, dus moeten we nagaan over internationale verdragen zijn, zoals bijvoorbeeld het VN Zeerechtverdrag, ook van toepassing is op de Belgische mariene gebieden. Bovendien moeten we, gezien onze Belgische staatsstructuur, ook de interne bevoegdheidsverdeling gaan onderzoeken daar deze een invloed kan hebben op de regelgeving in bepaalde mariene zones.

Eenmaal we een duidelijk zicht hebben op hoe de regelgeving in de mariene zones in elkaar zit kunnen we elke zone afzonderlijk gaan bespreken en bekijken welke regels, vooral nationale regelgeving, van toepassing zijn voor de constructie van kunstmatige eilanden en installaties en de jurisdictie daarover.

3.3.1 België en het VN Zeerechtverdrag

In 1998 heeft België het VN Zeerechtverdrag van 1982 goedgekeurd en geratificeerd.⁹¹ Er dient opgemerkt te worden dat het VN Zeerechtverdrag een gemengd verdrag is en dus ook door de Vlaamse deelentiteiten moest goedgekeurd worden.⁹² Dit wil zeggen dat het verdrag ook voor België en de gefederaliseerde entiteiten van toepassing zal zijn, voor ons is het vooral interessant dat de delimitatieregels die in dit verdrag bepaald zijn ook zullen gelden voor de Belgische mariene zones. Dit betekent dat België, zoals ook reeds voor de ratificatie van dit verdrag het geval was, een basislijn zal hanteren die omschreven is in het VN Zeerechtverdrag. België maakt momenteel gebruik van een normale basislijn, dit betekent dat de basislijn gevormd wordt door de laagwaterlijn langs de kust zoals die is aangegeven op officiële door de kuststaat erkende, op grote schaal uitgevoerde zeekaarten.⁹³ In België werden tot 2006 deze kaarten opgemaakt door het Agentschap Waterwegen en Zeewezen van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Sinds 2006 bestaat dit agentschap niet meer en werden haar taken overgenomen door het departement Mobiliteit en Openbare werken, Agentschap

---

⁹¹ Wet van 18 juni 1998 houdende instemming met het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de Zee, *B.S.* 16 september 1999

⁹² Decreet van het Vlaamse Gewest van 14 juli 1998, *B.S.* 22 augustus 1998, Decreet van het Waalse Gewest van 5 februari 1998, *B.S.* 27 februari 1998, Ordonnantie van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest van 29 oktober 1998, *B.S.* 10 december 1998

⁹³ E. SOMERS, *Inleiding tot het internationaal zeerecht*, 2004, Mechelen, Kluwer, pg. 20

voor maritieme dienstverlening en kust, de nv Scheepvaart en de nv Waterwegen en Zeekanaal.⁹⁴

Bij het vastleggen van deze basislijn wordt ook rekening gehouden met permanente havenstructuren zoals de strekdammen van de haven van Zeebrugge en in de Belgische basislijn is er ook rekening gehouden met de Broersbank, een ondiepte in zee vlak voor de kust van Koksijde, die bij extreem laag water droog komt te liggen.⁹⁵

Vanaf deze basislijn begint de afbakening voor de mariene gebieden. Alle wateren landinwaarts gelegen van deze basislijn vallen onder de interne wateren van België. Sinds 1987 hanteert België de 12 mijlenregelen voor de delimitatie van haar territoriale zee. Dit betekent dus dat gemeten vanaf de basislijn tot 12 nautische mijlen ver de territoriale zone loopt van België. Bovendien heeft België akkoorden afgesloten met Frankrijk⁹⁷ en Nederland⁹⁸ om de delimitatie de territoriale zee met die landen te bepalen.

Wat betreft de aansluitende zone en de Exclusieve Economische Zone van een staat wordt bepaald in het VN Zeerechtverdrag dat deze zones moeten geclaimd worden. België heeft beide zones in 1999 geclaimd door middel van de EEZ-wet⁹⁹. De coördinaten van de EEZ worden vastgelegd en de delimitatie van de aansluitende zone¹⁰⁰ worden in overeenstemming gebracht met de bepalingen van het VN Zeerechtverdrag.

Wat betreft het Belgisch continentaal plat, werd er reeds in 1969 een wet uitgevaardigd die de soevereine rechten van België in dit gebied uitvoering omschrijft.¹⁰¹ Wat betreft de afbakening van het continentaal plateau zijn er ook

---

⁹⁴ zie www.lin.vlaanderen.be/awz/html/home.htm

⁹⁵ www.vliz.be

⁹⁶ Art. 13§1 UNCLOS

⁹⁷ Wet van 17 februari 1993 houdende goedkeuring van overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Franse Republiek inzake de afbakening van de territoriale zee, *B.S.* 18 december 1998

⁹⁸ Wet van 10 augustus 1998 houdende instemming met het Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de zijwaartse afbakening van de territoriale zee, *B.S.* 19 juni 1999

⁹⁹ Wet van 19 april 1999 betreffende de exclusieve economische zone van België in de Noordzee (hierna : EEZ-Wet), *B.S.* 10 juli 1999

¹⁰⁰ Art. 47 EEZ - wet, *B.S.* 10 juli 1999

¹⁰¹ Wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie en de exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat van België, *B.S.* 8 oktober 1969

akkoorden afgesloten met Nederland¹⁰², Frankrijk¹⁰³ en het Verenigd Koninkrijk¹⁰⁴, zodat er omtrent de delimitatie van dit gebied later geen geschil meer kan rijzen.

Deze zijn de mariene zones die voor België relevant zijn en waarin zij bepaalde rechten kan uitoefenen en waarvoor het belangrijk is dat de grenzen van deze zones gekend zijn zodat er per zone duidelijkheid is omtrent welke wetten en regels er moeten toegepast worden.

3.3.2 Belgische bevoegdheidsverdeling

Deze delimitatie van de mariene zones heeft ook interne gevolgen die te wijten zijn aan de Belgische staatsstructuur.¹⁰⁵ Sinds 1980 is België een federale staat en zijn de bevoegdheden verdeeld onder de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten. Ook de bevoegdheid omtrent de kustzone is bij ons opgesplitst onder het federale niveau en het Vlaams Gewest. In essentie is de federale overheid bevoegd voor de zee en het Vlaamse Gewest bevoegd voor het land. Dit betekent dus dat alles gelegen landinwaarts van de basislijn, dus ook de territoriale wateren van België, onder de bevoegdheid vallen van de Gewesten. Alles zeewaarts gelegen van de basislijn, zijnde dus vanaf de territoriale zee is een bevoegdheid van de federale overheid.¹⁰⁶

3.3.2.1 Territoriale bevoegdheidsregeling

De Grondwet¹⁰⁷ en de Bijzondere wet van 8 augustus 1980¹⁰⁸ delen het Belgische grondgebied in volgens de provinciale grenzen. Volgens deze basis bestaat het grondgebied van het Vlaamse Gewest uit de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-

---

¹⁰² Wet van 10 augustus 1998 houdende instemming met het Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de zijwaartse afbakening van de territoriale zee, *B.S.* 19 juni 1999

¹⁰³ Wet van 17 februari 1993 houdende goedkeuring van overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Franse Republiek inzake de afbakening van het continentaal plat, *B.S.* 18 december 1998

¹⁰⁴ Wet van 22 augustus 2006 houdende instemming met het Akkoord, gesloten door uitwisseling van brieven gedagtekend te Brussel op 21 maart 2005 en 7 juni 2005, houdende wijziging van de Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland inzake de afbakening van het continentaal plat tussen beide landen, ondertekend te Brussel op 29 mei 1991, *B.S.* 14 november 2008

¹⁰⁵ A. CLIQUET, "De zandbank van Heist, een boeiend fenomeen", www.west-vlaanderen.be
¹⁰⁶ www.vliz.be

¹⁰⁷ Art. 1 Gec. Grondwet

¹⁰⁸ Art. 2 Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *B.S.* 15 augustus 1980

Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. De provinciegrens van West-Vlaanderen langs de kustzijde is de basislijn, een normale basislijn die dus de laagwaterlijn is. De bevoegdheden van het Vlaamse Gewest zijn dus gegrensd door de basislijn langs de kustzijde, concreet betekent dit dat enkel de interne wateren tot de territoriale bevoegdheid behoren van het Vlaamse Gewest en dat de territoriale zee van België daar niet meer onder valt. Volgens de Raad van State is enkel de federale overheid bevoegd over de Noordzee tenzij er uitdrukkelijk van afgeweken is in een wet. Er kunnen bevoegdheden over de Noordzee toegekend worden aan het Vlaamse Gewest indien dit te maken heeft met haar exclusieve bevoegdheden.¹⁰⁹ Tot op heden is van deze bepaling slecht matig gebruikt gemaakt, met name in het nieuwe artikel 6 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. Volgens deze bepaling hebben de gefederaliseerde entiteiten het recht om in functie van de hun toegewezen bevoegdheden werken en activiteiten uit te voeren in de territoriale wateren en op het continentaal plat, met inbegrip van baggeractiviteiten, indien deze activiteiten noodzakelijk zijn voor het uitoefening van de toegewezen bevoegdheden.¹¹⁰ Dit betekent dus dat het Vlaamse Gewest bepaalde daden mag stellen buiten het gebied waar zij territoriale bevoegdheid heeft. Een ander effect van deze territoriale bevoegdheid is dat bepaalde aspecten¹¹¹ die materieel gezien tot de bevoegdheid horen van het Vlaams Gewest, omwille van deze territoriale afbakening niet kunnen uitgeoefend worden. In zulke gevallen betekent dit niet dat het Vlaamse gewest geen extra-territoriale bevoegdheden heeft betreffende die materies. Indien er een gemengd verdrag dient goedgekeurd te worden zal de bevoegde deelentiteit het verdrag ook moeten mee goedkeuren indien het van toepassing dient te zijn in de interne rechtsorde.¹¹²

3.3.2.2 Materiële bevoegdheidsverdeling

Het belangrijkste instrument in de bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de Gemeenschappen en de Gewesten is de bijzondere wet van 8

---

¹⁰⁹ A.CLIQUET, F.MAES, *Het internationaal en nationaal recht inzake de bescherming van de Noordzee*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, (733pg.) pg. 117-128

¹¹⁰ Art. 6, §1, X, laatste lid van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ter hervorming der instellingen, gewijzigd door de bijzondere wet van 8 augustus 1988, *B.S.* 13 augustus 1988

¹¹¹ Zoals bijvoorbeeld de natuurlijke rijkdommen, zie *infra*

¹¹² *Ibid.* noot 95

augustus 1980, uiteraard later gewijzigd door verschillende wetten.¹¹³ Volgens deze wet vallen onder meer onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest :

(art. 6§1):

III. Landinrichting en natuurbehoud

6° visvangst

7° visteelt

V. Landbouwbeleid en Zeevisserij, onverminderd de federale bevoegdheden inzake

1° normering en de daarop toepasbare controle inzake de kwaliteit van de grondstoffen en de plantaardige producten met het oog op het verzekeren van de veiligheid van de voedselketen ;

2° de normering en de daarop toepasbare controle inzake de dierengezondheid, het dierenwelzijn en de kwaliteit van de dierlijke producten met het oog op het verzekeren van de veiligheid van de voedselketen;

...

VI. Wat de economie betreft:

5° de natuurlijke rijkdommen

X. Wat de openbare werken en het vervoer betreft:

1° de wegen en hun aanhorigheden

2° de waterwegen en hun aanhorigheden

2°bis het juridisch stelsel van de land-en waterwegenis, welke ook de beheerder ervan zij, met uitzondering van de NMBS

3° havens en hun aanhorigheden

4° de zeewering

5° de dijken

6° de veerdiensten

...

9° de loodsdiensten en de bebakeningdiensten van en naar de havens, evenals de redding- en sleepdiensten op zee

De bevoegdheden bedoelt in 2°, 3°, 4°, en 9° houden het recht in om in de territoriale wateren en op het continentaal plat de werken en activiteiten uit te voeren, met inbegrip van het baggeren, die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van deze bevoegdheden

---

¹¹³ Wet van 8 augustus 1988, B.S. 13 augustus 1988; Bijzondere wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, B.S. 20 juli 1993, Bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen, B.S. 3 augustus 2001;

Wat betreft de bevoegdheid over de natuurlijke rijkdommen heeft de Raad van State opgemerkt dat de bevoegdheden inzake exploitatievoorwaarden voor natuurlijke rijkdommen van het continentaal plat toegerekend kunnen worden aan de Gewesten. Dit is een tegenstrijdige zienswijze met die van de Regering die de mening toegedaan was dat dit nog steeds een federale bevoegdheid was. Het toekenning van bevoegdheden hieromtrent zijn bijgevolg buiten deze bijzondere wet gehouden en is daarover ook nog niets veranderd. Dit heeft als gevolg dat de bevoegdheden van de Gewesten inzake natuurlijke rijkdommen dus beperkt blijven tot hun grondgebied en zij dus niets kunnen ondernemen in de territoriale zee en het op het continentaal plat.¹¹⁴¹¹⁵

3.3.3 Belgische mariene zones

3.3.3.1 Interne wateren

Zoals hierboven al vermeld is het Vlaamse Gewest ten volle bevoegd voor het gebied dat landinwaarts van de basislijn ligt, met name de interne wateren. Dit komt voort uit de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en blijkt ook nog eens uit het decreet dat aangenomen werd door de Vlaamse regering ter ratificatie van het VN Zeerechtverdrag. Rekening houdend met wat hierboven uiteengezet is, zijnde dat het VN Zeerechtverdrag een gemengd verdrag is en dus ook door de bevoegde gefedereerde entiteiten moet aangenomen worden, kan men dus ervan uitgaan dat de regulering van de activiteiten binnen deze wateren dus door de Vlaamse Regering gebeurd.

Wat betreft nu de toelaatbaarheid en de jurisdictie van en over een kunstmatig eiland of installatie binnen deze mariene zone kan het volgende worden gezegd. Ten eerste moet er wegens de ratificatie van het VN Zeerechtverdrag door België en de Vlaamse overheid rekening gehouden worden met deze conventie. Zoals we hierboven al uiteen hebben gezet mag een kuststaat dus wegens de soevereiniteit die ze heeft over deze wateren, kunstmatige eilanden en installaties bouwen in haar interne wateren. Principieel moet er enkel rekening gehouden worden met het internationaalrechtelijk beginsel dat een staat geen schade mag toebrengen aan

---

¹¹⁴ A. CLIQUET, F. MAES, *Het internationaal en nationaal recht inzake de bescherming van de Noordzee*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, (733pg.) pg. 117-128

¹¹⁵ A. CLIQUET, J. VERCRUYCE, F. MAES, *Juridische inventarisatie van de kustzone in België*, Studie in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement leefmilieu en infrastructuur, universiteit Gent, Gent, 2002, 107pg.

andere staten door het gebruik van haar territorium. Andere beperkingen kunnen enkel conventioneel opgelegd worden, dus moet men gaan kijken naar de beperkingen binnen het VN Zeerechtverdrag of andere conventies die daarover gesloten zijn en waarvan België lid is.

Aangezien het Vlaamse gewest dus wel degelijk de territoriale bevoegdheid heeft over dit mariene gebied moeten we juist nog nagaan of de bouw en controle van en over een kunstmatig eiland binnen de interne wateren ook onder haar materiële bevoegdheid valt. Als men kijkt naar art. 6§1, X van de bijzondere wet van 1980 zullen we zien dat havens en waterwegen en hun aanhorigheden, zeewering en dijken tot de bevoegdheid vallen van het Vlaamse Gewest. Indien er dus in functie van deze activiteiten een kunstmatig eiland of installatie wordt gebouwd zal dit onder de controle van Vlaanderen gebeuren. Wat echter met een kunstmatig eiland of installatie die voor economische doeleinden gebouwd wordt? Indien dit past onder de activiteit van de havens zal dit dus een Vlaamse bevoegdheid zijn, maar wat indien dit niet het geval is? Als het gaat om ontginning van natuurlijke rijkdommen zal ook het Vlaamse gewest bevoegd zijn, in navolging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980¹¹⁶.

Met andere woorden kan men stellen dat indien men een kunstmatig eiland of installatie wil optrekken in de interne wateren van België dit over het algemeen onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest zal vallen. Enkel in de gevallen waarvoor de bevoegdheid uitdrukkelijk is voorbehouden aan de federale overheid zal ook deze bevoegd zijn. Men zal dus elk geval afzonderlijk moeten beoordelen om te bepalen onder wiens bevoegdheid de toelaatbaarheid van zo'n eiland of installatie valt.

3.3.3.2 Territoriale zee

Volgens het internationaal recht en het VN Zeerechtverdrag in het bijzonder heeft de kuststaat soevereiniteit over de territoriale zee, zij het dat deze soevereiniteit beperkt wordt door het recht van onschuldige doorvaart en andere rechten die andere staten kunnen laten gelden in dit mariene rechtsgebied. De kuststaat heeft dan ook het exclusieve recht om kunstmatige eilanden en installaties op te richten of de toestemming daartoe te verlenen aan natuurlijke of rechtspersonen.

---

¹¹⁶ Art. 6§1, VI, 5° Bijzondere wet 8 augustus 1980 ter hervorming der instellingen, *B.S.* 15 augustus 1980

In België heeft de Federale overheid de territoriale bevoegdheid over de territoriale zee, daar de grenzen van de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest gelijk liggen met de basislijn die het begin van de territoriale wateren aanduidt.

Welke regelgeving is nu van toepassing op de territoriale zee in België? Om op die vraag te kunnen antwoorden moet men eerst weten welk statuut de territoriale zee heeft in het Belgisch recht. Men kan een evolutie waarnemen op vlak van het statuut van deze mariene zone. Voor 1976 was iedereen het erover eens dat de territoriale zee deel uitmaakte van het territorium van de staat. Met andere woorden alle wetgeving en regelgeving die van toepassing was op het vasteland was dus ook van toepassing op het gebied van de territoriale zee. In een arrest van de Raad van State van 2 april 1976¹¹⁷ maakte het Hof komaf met deze zienswijze en vanaf dat moment is zijn er in de rechtsleer ook tegenstrijdige meningen. In haar arrest oordeelde de Raad van State dat soevereiniteit over de territoriale zee niet automatisch met zich meebracht dat deze territoriale zee deel uitmaakte van het grondgebied. Volgens de Raad van State kan deze zienswijze afgeleid worden uit het feit dat de soevereiniteit van de staat beperkt wordt door het recht op onschuldige doorvaart en andere rechten en vrijheden die andere staten in de territoriale zee van een kuststaat kunnen laten gelden. Toen België in 1987 haar territoriale zee uitbreide van 3 nautische mijl naar 12 nautische mijl¹¹⁸, stelde de Raad van State in haar advies¹¹⁹ bij deze wet dat de Belgische wetgeving niet automatisch van toepassing was op de territoriale zee. Daar deze mariene zone geen deel uitmaakt van het grondgebied van België, hoeft niet te betekenen dat de federale overheid de bevoegdheid niet deels kan overdragen aan de gefedereerde entiteiten. Dit is dan ook gebeurd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988. Het feit dat de territoriale zee dus geen onderdeel is van het grondgebied van België heeft dus tot gevolg dat alle wetten en regels van de gefedereerde entiteiten niet automatisch van toepassing zijn op de territoriale zee maar dat deze daartoe uitdrukkelijk in moeten voorzien. De overheid heeft deze zienswijze niet altijd correct toegepast. Volgens de Grondwet¹²⁰ kunnen “ *De grenzen van de Staat, van de provincies en van de gemeenten niet worden gewijzigd of gecorrigeerd dan krachtens een wet.*” Dit zou betekenen dat toen men in 1987 de territoriale zee uitbreidde naar 12 nautische mijlen een K.B zou volstaan, toch heeft

---

¹¹⁷ V.Z.W. Koninklijk Belgisch Yachting Verbond t/ Provincie West-Vlaanderen, *Verzameling der arresten van de Raad van State*, 1976, 426-433

¹¹⁸ Wet van 6 oktober 1987, *B.S.* 22 oktober 1987

¹¹⁹ Advies Raad van State, *Gedr. St.*, Kamer 1986-1987, nr. 635/1, 3-^e

¹²⁰ Art. 7 Gec. Grondwet, *B.S.* 17 februari 1994

de regering er toen voor gekozen om dit via een wet te doen.¹²¹ Indien men de andere denkpiste volgt, en er dus vanuit gaat dat de territoriale zee wel deel uitmaakt van het territorium van de Staat dan zouden dus ook alle wetten en regelgeving van de Staat *ipso facto* van toepassing zijn dit mariene rechtsgebied. Vanuit volkenrechtelijk oogpunt moeten we ervan uitgaan dat de territoriale zee tot het territorium behoort van de kuststaat.¹²²

Wat heeft dit nu te betekenen voor de bouw van kunstmatige eilanden en installaties? Het komt er dus op neer dat de federale overheid de bevoegdheid heeft over de territoriale zee. Volgens het internationaal recht is de kuststaat bevoegd, wegens de soevereiniteit die zij heeft over de territoriale wateren en zal zij dus de regels neerleggen die van toepassing zullen zijn bij het optrekken van een kunstmatig eiland of installatie. Zij zal dus ook de regels bepalen die van toepassing zijn voor de vergunningsprocedure.

Wat betreft de jurisdictie over kunstmatige eilanden en installaties in de territoriale zee van België, is ook hier volgens het internationaal recht de kuststaat bevoegd, wegens de soevereiniteit die zij heeft over de territoriale wateren. In België vertaalt zich dat dus in de federale overheid tenzij zij delen van deze materiële bevoegdheid overgedragen heeft aan de gefedereerde autoriteit, in dit geval het Vlaamse Gewest. Dit is bijvoorbeeld voor de zeevisserij reeds gebeurd¹²³. Met andere woorden zal de kuststaat, zijnde België dus burgerlijke en strafrechtelijke bevoegdheden hebben over kunstmatige eilanden of installaties die opgetrokken worden in haar territoriale zee.

Het belangrijkste instrument voor kunstmatige eilanden en installaties in de territoriale zee in België is de wet inzake exploratie en exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat.¹²⁴ In deze wet wordt uitdrukkelijk gesteld in art. 3 dat de kuststaat, hier dus de federale overheid een concessie moet verlenen en dat de voorwaarden door de Koning bepaald worden. Het verlenen van een concessie wordt afhankelijk gesteld van een

---

¹²¹ A. CLIQUET, F. MAES, *Het internationaal en nationaal recht inzake de bescherming van de Noordzee*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1997 (733pg), pg. 124

¹²² E. SOMERS, *Inleiding tot het internationaal zeerecht*, 2004, Mechelen, Kluwer, pg 76 - 77

¹²³ Bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen, *B.S.* 3 augustus 2001

¹²⁴ Wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie en exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat, *B.S.* 8 oktober 1969, gewijzigd bij de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, *B.S.* 12 maart 1999 en de wet van 22 april 1999 betreffende de exclusieve economische zone van België in de Noordzee, *B.S.* 10 juli 1999

milieueffectenrapportage. Ook het behoud van de concessie is afhankelijk van een continue milieueffectenbeoordeling.¹²⁵ Bovendien wordt in art. 7 en art. 8 van deze wet ook uitdrukkelijk bepaald dat België burgerrechtelijke en strafrechtelijke soevereiniteit heeft over de kunstmatige eilanden en installaties in haar territoriale zee.

Een andere belangrijk juridisch instrument met betrekking op de bouw van kunstmatige eilanden en installaties is de wet ter bescherming van het mariene milieu.¹²⁶ Volgens art. 25§1 van deze wet moeten:

“ In de zeegebieden zijn de hiernavermelde activiteiten onderworpen aan een voorafgaande vergunning of machtiging verleend door de minister:

- (1) de burgerlijke bouwkunde*
- (2) het graven van sleuven en het ophogen van de zeebodem*
- (3) het gebruik van explosieven en akoestische toestellen met een groot vermogen*
- (4) het achterlaten en het vernietigen van wrakken en gezonken scheepsladingen*
- (5) industriële activiteiten*
- (6) de activiteiten van publicitaire en commerciële ondernemingen”*

Dit heeft dus als gevolg dat de bouw van kunstmatige eilanden en installaties aan deze wet onderworpen zijn. Er zijn echter uitzonderingen voorzien waarbij niet voldaan moet worden aan deze voorafgaande vergunning :

Art. 25§3 : De volgende activiteiten zijn niet onderworpen aan de in dit artikel bedoelde vergunning of machtiging:

...

(2) het wetenschappelijk zee-onderzoek

...

- (7) de activiteiten die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest zoals bepaald in artikel 6§1, X, laatste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.”*

Volgens deze wet moeten de activiteiten die vergunningsverplicht zijn een milieueffectenrapportage ondergaan zowel voor het verlenen van de vergunning als erna.¹²⁷

---

¹²⁵ art. 3§2 en §3 van de Wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie en exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat, B.S. 8 oktober 1969

¹²⁶ Wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, B.S. 12 maart 1999

3.3.3.3 Aansluitende Zone

Zoals hierboven reeds vermeld heeft België in 1999 de aansluitende zone in overeenstemming gebracht met het VN Zeerechtverdrag van 1982 dat in 1998 geratificeerd werd. In art. 47 van de EEZ-wet worden de bevoegdheden bepaald die de kuststaat heeft in de aansluitende zone. Deze bevoegdheden zijn vrij summier en er wordt niets bepaald in verband met de bouw van en jurisdictie over kunstmatige eilanden en installaties. Dit is ook niet nodig aangezien de aansluitende zone binnen de Exclusieve economische zone valt. Wat betreft dus de regels over kunstmatige eilanden zullen we deze dus uitgebreider bespreken in het deel dat handelt over de exclusieve economische zone.

3.3.3.4 De exclusieve economische zone en het continentaal plateau

Zoals hierboven al vermeld moet de exclusieve economische zone geclaimd worden door de kuststaat. België heeft dit in 1999 gedaan met de wet op de exclusieve economische zone.¹²⁸ In deze wet worden de grenzen van dit mariene gebied weergegeven en worden ook de bevoegdheden van de kuststaat in deze zone geregeld. Aangezien België sinds 1998 het VN Zeerechtverdrag heeft geratificeerd¹²⁹ zijn veel van de bepalingen in de EEZ-Wet overgenomen uit deze conventie. In art. 4 van de EEZ-wet wordt bepaald dat België *rechtsmacht heeft over de bouw en het gebruik van kunstmatige eilanden, installaties en inrichtingen binnen de EEZ*. Met andere woorden is dit een overname van artikel 60 van het VN Zeerechtverdrag van 1982. De kuststaat heeft dus een exclusieve bevoegdheid om binnen haar EEZ kunstmatige eilanden en installaties te bouwen. Bovendien is er een hoofdstuk in deze wet dat handelt over kunstmatige eilanden, installaties en inrichtingen.¹³⁰ In dit hoofdstuk wordt er bepaald dat België rechtsbevoegdheid heeft over kunstmatige eilanden. Ook deze bepaling komt overeen met het VN Zeerechtverdrag waarin reeds bepaald wordt dat de kuststaat de jurisdictie heeft over kunstmatige eilanden en installaties binnen haar EEZ. Art. 37 van de EEZ-Wet bepaalt dat “*België in de EEZ uitsluitende rechtsmacht bezit over kunstmatige eilanden, installaties en*

---

¹²⁷ Art. 28§1 van de Wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, *B.S.* 12 maart 1999

¹²⁸ wet van 22 april 1999 betreffende de exclusieve economische zone van België in de Noordzee, *B.S.* 10 juli 1999

¹²⁹ Wet van 18 juni 1998 houdende instemming met het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de Zee, *B.S.* 16 september 1999

¹³⁰ Hoofdstuk V, wet van 22 april 1999 betreffende de exclusieve economische zone van België in de Noordzee, *B.S.* 10 juli 1999

inrichtingen, met inbegrip van de wetten en voorschriften inzake douane, belastingen, volksgezondheid, veiligheid en immigratie.” Wat betreft de bouw van een kunstmatig eiland of installatie moeten we kijken naar art. 38 van de EEZ-wet. Dit artikel zegt:

“ de bepalingen betreffende kunstmatige eilanden, installaties en inrichtingen, zoals vervat in de wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie en exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat, zijn eveneens van toepassing op kunstmatige eilanden, installaties en inrichtingen in de EEZ en de territoriale zee die voor andere doeleinden worden gebruikt dan de exploratie en exploitatie van minerale en andere niet-levende rijkdommen.”

Dit houdt dus in dat voor kunstmatige eilanden en installaties binnen de EEZ de wet van 13 juli 1969¹³¹ steeds van toepassing zal zijn. Dit is logisch aangezien over het algemeen de kunstmatige eilanden en installaties in deze zone verankerd zullen zijn met het continentaal plateau. De EEZ – wet heeft dus het materieel toepassingsveld van de wet van 13 juli 1969 uitgebreid. Alle installaties binnen de EEZ, en dus niet enkel deze met het oog op de exploratie en exploitatie van minerale en niet-levende rijkdommen, zijn onderworpen aan de concessieplicht die vergezeld wordt door de verplichte milieueffectenrapportage.

---

¹³¹ Wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie en exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat, B.S. 8 oktober 1969

4 Beperking bij de bouw en het gebruik van een kunstmatig eiland

Als men het plan opgevat heeft om een kunstmatig eiland te bouwen op zee moet men rekening houden met verschillende factoren. Hierboven hebben we al uiteengezet hoe de regelgeving in een zit met betrekking tot de toelaatbaarheid van de bouw van zo een eiland of installatie in de verschillende mariene gebieden. We zijn toen tot de vaststelling gekomen dat in alle mariene gebieden met uitzondering van de volle zee, de toestemming van de kuststaat onder wiens bevoegdheid de betrokken mariene zone valt, vereist is. Deze toestemming is echter niet de enige bepalende factor over het feit of al dan niet tot de bouw mag overgegaan worden. we zullen ook rekening moeten houden met de andere gebruiken van de volle zee, meer bepaald met de andere vrijheden van de volle zee.

Deze vrijheden van de volle zee worden omschreven in het VN Zeerechtverdrag van 1982.¹³² Volgens deze conventie houdt de vrijheid van volle zee onder meer in dat er vrijheid van scheepvaart is, vrijheid van visserij, vrijheid om onderzeese kabels en pijpleidingen te leggen, vrijheid om de volle zee over te vliegen, vrijheid om aan wetenschappelijk onderzoek te doen en het recht om kunstmatige eilanden en installaties op te richten. Zoals in de omschrijving reeds staat, gaat het hier over vrijheden van volle zee, maar enkele van deze vrijheden voor Staten worden ook omgezet naar rechten die zij kunnen uitoefenen in de andere mariene zones, zij het in een beperktere vorm. Het recht om een kunstmatig eiland aan te leggen op volle zee is ook een vrijheid die omschreven staat in het VN Zeerechtverdrag van 1982 maar dat neemt niet weg dat men met de rechten van andere staten en enkele grondbeginselen zal moeten rekeningen houden die eventueel dat recht zouden kunnen beperken.

Zoals we in het vorige hoofdstuk reeds een aantal maal hebben aangehaald is de vrijheid van de internationale scheepvaart een van de belangrijkste factoren waarbij rekening moet gehouden worden indien men een kunstmatig eiland wil optrekken. Dit wil echter niet zeggen dat er een hiërarchie bestaat tussen de verschillende gebruiken van de volle zee. Men zal steeds zaak per zaak afzonderlijk moeten

---

¹³² Art. 87 United Nations Convention on the Law of the Sea (hierna UNCLOS), Montego Bay van 10 december 1982, *U.N.T.S.*, vol. 1833, 397

bekijken en rekening houdend met de verschillende omstandigheden moeten beslissen welk er het zwaarste doorweegt.¹³³

In 1951 stelde de International Law Commission dat “ *navigation and fishing must be considered as primary interests, so that the exploitation of the subsoil could not be permitted if it resulted in substantial interference with them*”. Hier had de Commissie het dus over voornaamste gebruiken en een essentiële belemmering. In het definitieve ontwerp van de Commissie werd deze *substantial interference* vervangen door *unjustifiable interference*. Hier kan men uit afleiden dat er geen voornaamste gebruiken meer waren en dus ook geen hiërarchie tussen de gebruiken. Men moest nu gaan kijken naar een ongerechtvaardigde belemmering. De Commissie motiveerde deze verandering door erop te wijzen dat het gebruik van de zee onderhavig was aan een snelle evolutie en dat men dus geen hiërarchie kon vastleggen tussen de verschillende gebruiken.¹³⁴ Hierna zullen we enkele van de belangrijkste factoren bespreken waarbij rekening moet gehouden worden indien men wil overgaan tot de bouw van een kunstmatig eiland en die eventueel een beperkende factor kunnen zijn.

4.1 Vrijheid van scheepvaart

De vrijheid van scheepvaart is een van de oudste vrijheden van de volle zee en is als dusdanig dus ook een regel van internationaal gewoonterecht. Deze regel is echter ook gecodificeerd in het verdrag van Genève van 1958 en in het VN Zeerechtverdrag van 1982 staat deze regel vermeld:

“ Every state, whether coastal or land-locked, has the right to sail ships flying it's flag on the high seas.”¹³⁵

Bovendien is de scheepvaart op volle zee vrij, ongeacht welk juridisch statuut het schip heeft.

Deze vrijheid is ook niet absoluut daar er rekening dient gehouden te worden met de veiligheidsvoorschriften die van toepassing zijn op de volle zee en er moet ook rekening gehouden worden met de belangen van andere staten. Wat betreft die veiligheidsvoorschriften kan men denken aan regels die uitgevaardigd zijn door de

---

¹³³ E. SOMERS, “ De juridische implicaties bij de bouw en de uitbating van een kunstmatig eiland voor de Belgische kust”, in L.LAVRYSEN (ed.), *Milieurecht, recente ontwikkelingen II*, Brussel, Story-Scientia, pg. 169-187

¹³⁴ L.BOUCHEZ, “kunstmatige eilanden en het mariene milieu, juridische implicaties”, *Milieu en Recht*, 1975, pg. 99-108

¹³⁵ art. 90 UNCLOS

International Maritime Organisation (IMO) of aan regels die in specifieke conventies vastgelegd zijn.

Dat de vrijheid van scheepvaart heel belangrijk is, komt ook naar voor in het VN Zeerechtverdrag. In art. 60 betreffende kunstmatige eilanden in de Exclusieve Economische Zone en art. 80, waardoor art. 60 mutatis mutandis ook geldt voor het continentaal plateau, staat opgenomen dat “*Artificial islands, installations and structures and the safety zones around them may not be established where interference may be caused to the use of recognized sea lanes essential to international navigation.*”¹³⁶ Hieruit blijkt dus dat het internationaal scheepvaartverkeer en vooral dan het scheepvaartverkeer dat gebruik maakt van internationaal erkende zeevaartroutes, voorrang krijgt op de plaats van de constructie van het kunstmatig eiland. De bouw van het eiland wordt dus niet verboden louter door het feit van dat men een eiland wil creëren op volle zee maar eerder vanwege de overlast die het kan meebrengen voor het internationaal scheepvaartverkeer. Dit gaat dus enkel over de plaats waar men het eiland wil construeren. Indien men het eiland evengoed op een andere plaats kan bouwen waar het internationaal scheepvaartverkeer er geen hinder van ondervindt zal er over het algemeen geen probleem zijn wat betreft de vrijheid van navigatie. Volgens bepaalde auteurs zullen het internationaal scheepvaartverkeer en de locatie van een kunstmatige eiland niet gemakkelijk met elkaar in conflict komen daar een goede scheepvaartverbinding van essentieel belang is, gelijk welke functie het eiland heeft.¹³⁷

Bovendien moeten er ook maatregelen genomen worden die de veiligheid van de scheepvaart in de buurt van kunstmatige eilanden waarborgen. Het VN Zeerechtverdrag bepaalt: “*The coastal State may, where necessary, establish reasonable safety zones around such artificial islands, installations and structures in which it may take appropriate measures to ensure the safety both of navigation and of the artificial islands, installations and structures.*”¹³⁸ Wat deze veiligheidszones betreft, de kuststaat of de staat onder wiens rechtsbevoegdheid het kunstmatige eiland valt, zal een veiligheidszone rond het kunstmatige eiland of installatie mogen instellen maar deze zone mag niet breder zijn dan 500m. Binnen deze zone heeft de kuststaat of staat onder wiens rechtsbevoegdheid het gebied valt, enkele bevoegdheden die normaal gezien niet gelden in volle zee.

---

¹³⁶ art. 60§7 UNCLOS

¹³⁷ L. BOUCHEZ, “kunstmatige eilanden en het mariene milieu, juridische implicaties”, *Milieu en Recht*, 1975, pg. 99-108

¹³⁸ art. 60§4 UNCLOS

Bovendien zal, indien er overgegaan wordt tot de bouw van een kunstmatig eiland, het eiland of de installaties op passende wijze moeten aangeduid worden en bekend gemaakt worden, zowel bij de bouw ervan als bij het gebruik: *“Due notice must be given of the construction of such artificial islands, installations or structures, and permanent means for giving warning of their presence must be maintained.”*¹³⁹ Ook heeft de bevoegde staat de plicht om het eiland op te ruimen indien het niet meer in gebruik is. Dit heeft ook als hoofdreden het feit dat het internationaal scheepvaartverkeer geen hinder mag ondervinden van achtergelaten of in onbruik geraakte kunstmatige eilanden of installaties: *“Any installations or structures which are abandoned or disused shall be removed to ensure safety of navigation, taking into account any generally accepted international standards established in this regard by the competent international organization. Such removal shall also have due regard to fishing, the protection of the marine environment and the rights and duties of other States. Appropriate publicity shall be given to the depth, position and dimensions of any installations or structures not entirely removed.”*¹⁴⁰

Zoals uit de regelgeving hierboven blijkt, gelden deze maatregelen ter vrijwaring van de vrijheid van scheepvaart enkel in de volle zee. Aangezien we in het vorige hoofdstuk reeds aangetoond hebben, kan de kuststaat ook in andere mariene zones dan de volle zee een kunstmatig eiland of installatie bouwen. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de territoriale zee. De kuststaat heeft soevereiniteit over de territoriale wateren en kan dus naar eigen goeddunken kunstmatige eilanden en installaties oprichten in haar territoriale wateren. Moet voor de bouw en het gebruik van deze eilanden en installaties ook rekening gehouden worden met de vrijheid van scheepvaart? Of geldt deze vrijheid zoals gezegd enkel op volle zee?

Een antwoord hierop kan men misschien vinden in het principe van het recht op onschuldige doorvaart. Volgens dit principe, een algemeen erkend beginsel van het internationaal gewoonterecht, dat ook meermaals gecodificeerd is¹⁴¹, hebben alle schepen, ongeacht of zij de vlag voeren van kuststaten of niet, het recht van onschuldige doorvaart door de territoriale zee.¹⁴² Dit beginsel kan men uittrekken in twee begrippen, doorvaart en onschuldig. Beide begrippen worden uitvoerig

---

¹³⁹ art. 60§3 UNCLOS

¹⁴⁰ art. 60§3 UNCLOS

¹⁴¹ Het principe van onschuldige doorvaart werd erkend in de vredesverdragen die gesloten werden in de nasleep van de Eerste Wereldoorlog: art. 321 van het Verdrag van Versailles, art. 212 van het Verdrag van Neuilly, art. 228 van het Verdrag van Sèvres.

¹⁴² art. 17 UNCLOS, art. 14§1 Convention on the Territorial Sea and the Contiguous zone (hierna VTZ), Genève van 29 april 1958, *U.N.T.S.*, vol. 516, 205

omschreven in het VN Zeerechtverdrag van 1982¹⁴³, in het kort komt het erop neer dat het schip de bedoeling had om de territoriale wateren te doorvaren. Stoppen in de territoriale wateren kan enkel aanvaard worden als onderdeel van de doorvaart als het behoort tot de normale bedrijvigheid van het schip of als het noodzakelijk is geworden door overmacht. Wat betreft het “onschuldige”, kan men het volgende zeggen: volgens het VN Zeerechtverdrag is doorvaart onschuldig als : *“Passage is innocent so long as it is not prejudicial to the peace, good order or security of the coastal State. Such passage shall take place in conformity with this Convention and with other rules of international law.”*¹⁴⁴ Verder in de conventie worden een aantal situaties opgelijst die geacht worden niet onschuldig te zijn maar deze opsomming is niet limitatief. In deze situaties kan er dan geen beroep gedaan worden op het recht van onschuldige doorvaart.

Een van de plichten van de kuststaat in de territoriale zee is het recht van onschuldige doorvaart niet te belemmeren. Dit staat ook beschreven in art. 24 van het VN Zeerechtverdrag :

“The coastal State shall not hamper the innocent passage of foreign ships through the territorial sea except in accordance with this Convention. In particular, in the application of this Convention or of any laws or regulations adopted in conformity with this Convention, the coastal State shall not:

(a) impose requirements on foreign ships which have the practical effect of denying or impairing the right of innocent passage; or

(b) discriminate in form or in fact against the ships of any State or against ships carrying cargoes to, from or on behalf of any State.

The coastal State shall give appropriate publicity to any danger to navigation, of which it has knowledge, within its territorial sea.”

Vooraf het tweede lid van dit artikel kan van belang zijn bij het opwerpen van kunstmatige eilanden en installaties in de territoriale zee. In het eerste lid wordt gesteld dat de kuststaat het recht van onschuldige doorvaart niet mag belemmeren, dit slaat vooral op regelgeving die de kuststaat zou kunnen uitvaardigen waardoor

---

¹⁴³ art. 18 en art. 19 UNCLOS

¹⁴⁴ art. 19§1 UNCLOS

schepen haar territoriale zee niet zouden mogen bevaren. Men kan dit echter ook op een andere wijze bekijken, met name dat deze doorvaart ook niet fysiek mag belemmerd worden door het opwerpen van kunstmatige eilanden en installaties. Men kan dit artikel dan samen lezen met art. 60§7 van het VN Zeerechtverdrag voor de Exclusieve Economische Zone en art. 80 voor het Continentaal plateau.¹⁴⁵ Op deze manier zou dus de kuststaat ook het internationaal scheepvaartverkeer in haar territoriale wateren niet mogen belemmeren door de bouw van kunstmatige eilanden en installaties. Dezelfde opmerkingen als in de volle zee kunnen hier geopperd worden, dat het vooral over de locatie van het kunstmatige eiland of de installatie zal gaan, niet het bouwen ervan op zich.¹⁴⁶

Wat de interne wateren betreft kan men geen beroep doen noch op het principe van de vrijheid van scheepvaart, noch op het recht van onschuldige doorvaart. Geen van beide beginselen is van toepassing in deze mariene zone. Zoals eerder vermeld in het vorige hoofdstuk heeft de kuststaat volledige soevereiniteit over haar interne wateren en worden deze als onderdeel van haar grondgebied beschouwd. De enige beperking die dan eventueel kan gelden op de bouw van kunstmatige eilanden en installaties is het principe van *sic utere tuo ut non alienum laedas*. Dit principe houdt in dat een staat haar grondgebied niet mag gebruiken op een wijze die schade toebrengt aan andere staten. Dit kan ook slaan op het scheepvaartverkeer. Indien een andere staat ernstige hinder ondervindt in haar scheepvaartverkeer of de economie die daarachter schuilt door toedoen van een kunstmatig eiland of installatie in de interne wateren van een andere staat kan men eventueel beroep doen op dit principe. We denken hierbij bijvoorbeeld aan een haven die enkel toegankelijk is door een waterloop die over het grondgebied loopt van verschillende staten. De haven van Antwerpen is hier het schoolvoorbeeld van. Indien een van de staten beslist om de toegang tot de haven te beperken of te versperren door middel van een kunstmatig eiland of installatie zal zij schade toebrengen aan een andere staat door het gebruik van haar grondgebied. In de praktijk echter zal zo'n situatie niet vaak voorkomen aangezien ook de staat die zo'n eiland zou opwerpen vaak ook economische belangen zal hebben bij de toegankelijkheid van de haven. Wat betreft de haven van Antwerpen is de vrije doorvaart voorzien in het verdrag van Londen van 1939.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ N.PAPADAKIS, *The international legal regime of artificial islands*, 1977, Leiden, Sijthoff

¹⁴⁶ zie *supra*.

¹⁴⁷ Art. IX Verdrag van Londen, Londen 19 april 1839

4.2 Vrijheid om onderzeese kabels en pijpleidingen te leggen

Deze vrijheid om onderzeese kabels en pijpleidingen te leggen is een vrijheid die verdragsrechtelijk vastgelegd is, zowel in de conventies van Genève van 1958 als in het VN Zeerechtverdrag van 1982.¹⁴⁸ Ook deze vrijheid van volle zee kan een beperking vormen voor de constructie van kunstmatige eilanden en installaties, hoewel het in mindere mate een belemmering zal zijn als bijvoorbeeld de vrijheid van scheepvaart. Er zijn technisch gezien genoeg mogelijkheden om de onderzeese kabels en pijpleidingen te leggen of ervoor te zorgen dat de bestaande kabels en pijpleidingen niet beschadigd worden. Bovendien kan een kunstmatig eiland of installatie een nuttige tussenschakel zijn voor nog aan te leggen kabels of pijpleidingen.¹⁴⁹

4.3 Bescherming van het mariene milieu

Het is niet ondenkbaar dat de aanleg van een kunstmatig eiland of installatie een nadelig effect kan hebben op het mariene milieu. Deze effecten kunnen uiteenlopend zijn. Het kan gaan om vervuiling, een invloed op het visbestand in dat gebied, een invloed op de stroming,... Indien men dus een kunstmatig eiland wenst aan te leggen zal men rekening moeten houden met al deze aspecten en zullen deze dus ook uitgebreid moeten bestudeerd worden.

De aanleg van een kunstmatig eiland mag geen ernstig nadeel inhouden voor het mariene milieu. Staten die lid zijn van het VN Zeerechtverdrag hebben zelfs de verdragsrechtelijke verplichting om het mariene milieu te beschermen : “*States have the obligation to protect and preserve the marine environment.*”¹⁵⁰ Dit houdt onrechtstreeks in dat men door de bouw van een kunstmatig eiland geen schade mag toebrengen aan het mariene milieu of geen verdragsbepalingen met betrekking tot de bescherming van het mariene milieu mag overtreden. De maatregelen die de staten zullen nemen om het mariene milieu te beschermen kunnen verschillende vormen aannemen en zullen meestal vastgelegd zijn in specifieke verdragen.

We zullen hierna enkele van deze belangrijkste verdragen bespreken en meer bepaald nagaan in hoeverre zij belangrijk zijn met betrekking tot kunstmatige eilanden en installaties.

---

¹⁴⁸ art. 26 Convention on the high seas (hierna: VVZ), Geneva, 29 april 1958, U.N.T.S. vol. 450, pg 6465; art. 112 UNCLOS

¹⁴⁹ L. BOUCHEZ, “kunstmatige eilanden en het mariene milieu, juridische implicaties”, *Milieu en Recht*, 1975, pg. 99-108

¹⁵⁰ art. 192 UNCLOS

In het dumpingverdrag van 1972¹⁵¹, wordt dumping omschreven als :

“(i) any deliberate disposal at sea of wastes or other matter from vessels, aircraft, platforms or other man-made structures at sea;

(ii) any deliberate disposal at sea of vessels, aircraft, platforms or other manmade structures at sea.”¹⁵²

Er wordt dus ook melding gemaakt van *manmade structures*, dit houdt in dat dus ook kunstmatige eilanden en installaties onder dit verdrag vallen. Alle regelgeving die dus geldt in dit verdrag geldt dus ook voor kunstmatige eilanden en installaties. Dit heeft meer te maken met het gebruik van het kunstmatige eiland of installatie dan de toelaatbaarheid ervan. Volgens dit verdrag worden verschillende soorten goederen onderverdeeld in lijsten en in principe is het verboden om gelijk wel soort afval te dumpen in zee, tenzij er bepaalde uitzonderingen opgenomen zijn in de annexen bij het dumpingverdrag.

Ook het MARPOL verdrag¹⁵³ heeft betrekking op kunstmatige eilanden en installaties. Dit verdrag handelt over verontreiniging van het mariene milieu van op schepen. In eerste instantie zou men dus geneigd zijn te denken dat dit verdrag niet van toepassing is op kunstmatige eilanden en installaties. Toch is dit niet het geval, want als men gaat kijken naar art. 2 §4 van de conventie¹⁵⁴ zal men zien dat de definitie van schip nogal ruim genomen wordt : *“ship means a vessel of type whatsoever operating in the marine environment and includes hydrofoil boats, air-cushion vehicles, submersibles, floating craft and fixed platforms.”* Het gaat hier dan vooral om de vermelding van *‘fixed platforms’*. De verplichting die de lidstaten door deze conventie op zich nemen is het zich ontdoen van schadelijke stoffen in zee.¹⁵⁵ Hierbij wordt echter uitdrukkelijk vermeld dat alles wat betreft dumping dat door het verdrag van Londen van 1972¹⁵⁶ geregeld wordt, niet tot het toepassingsgebied van dit verdrag valt. Ook vervuiling als gevolg van mijnbouwactiviteiten en vervuiling gerelateerd aan wetenschappelijk onderzoek valt niet onder het materiële toepassingsgebied van het MARPOL – verdrag. Het kan dus lijken dat dit verdrag een geringe waarde heeft, toch is het van belang om dit te vermelden daar het in de

---

¹⁵¹ Convention on the prevention of marine pollution by dumping of wastes and other matter (hierna: dumpingverdrag), London, 29 december 1972, www.imo.org

¹⁵² art. 3§1 Dumpingverdrag

¹⁵³ International Convention for the prevention of pollution from ships (hierna MARPOL), Londen, 2 november 1973, www.imo.org

¹⁵⁴ art. 2§4 MARPOL

¹⁵⁵ art. 1 MARPOL

¹⁵⁶ zie noot 20

realiteit vaak ingeroepen kan worden. Om in te spelen op de actualiteit kan men bijvoorbeeld het incident in de Golf van Mexico vermelden. Door de instorting van het olieboorplatform 'Deepwater Horizon', voor de kust van het Amerikaanse Louisiana, lekt er dagelijks 800.000 liter olie in zee. Volgens de definities van het MARPOL verdrag kan dit vallen onder een "*discharge of harmful substance*"¹⁵⁷.

Het is misschien ook nuttig te vermelden dat deze twee verdragen ook door België geratificeerd zijn.¹⁵⁸

Ook het verdrag van Parijs van 1973 en het verdrag van Oslo van 1972 zijn twee verdragen die strekken tot de preventie van mariene verontreiniging die ook van toepassing zijn om kunstmatige eilanden en installaties.¹⁵⁹ Op deze twee verdragen gaan we niet dieper ingaan daar de twee belangrijkste internationale verdragen hierboven werden behandeld.

Voorgaande regels met betrekking tot de bescherming van het mariene milieu handelen vooral over het gebruik van kunstmatige eilanden en installaties. Als het gaat over de bescherming van het mariene milieu bij de bouw van kunstmatige eilanden, dan denken we vooral aan het effect op het visbestand dat kan veranderd worden door de komst van een kunstmatig eiland of installatie of de invloed van de bouw van een kunstmatig eiland of installaties op de zeestromen, golfpatronen en de invloed daarvan op de nabijgelegen kustlijnen. Wat deze problematiek betreft zullen we vooral naar de nationale regelgeving moeten kijken daar we in het vorige hoofdstuk reeds vastgesteld hebben dat wat betreft de bouw van een kunstmatig eiland of installatie het meestal de kuststaat zal zijn die hierover de bevoegdheid heeft om daartoe over te gaan of daartoe de toestemming te geven. Het is dan ook maar logisch dat deze kuststaat de regelgeving bepaalt waaraan voldaan moet zijn om het mariene milieu te beschermen.

In België is het belangrijkste instrument wat betreft deze problematiek de wet ter bescherming van het mariene milieu in gebieden onder de rechtsbevoegdheid van België.¹⁶⁰

---

¹⁵⁷ art. 1§1 MARPOL

¹⁵⁸ Het dumpingverdrag werd geratificeerd door de wet van 20 december 1984, *B.S.* 22 oktober 1985 en het MARPOL – verdrag werd geratificeerd door de wet van 17 januari 1984, *B.S.* 24 mei 1984

¹⁵⁹ E. SOMERS, "De juridische implicaties bij de bouw en de uitbating van een kunstmatig eiland voor de Belgische kust", in L.LAVRYSEN (ed.), *Milieurecht, recente ontwikkelingen II*, Brussel, Story-Scientia, pg. 169-187

¹⁶⁰ Wet van 20 januari 1999, ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, *B.S.* 12 maart 1999

In deze wet handelt hoofdstuk VI over de vergunningen en machtigingen die vereist zijn voor bepaalde activiteiten die plaats vinden in de mariene zones die onder Belgische rechtsbevoegdheid vallen. Dit hoofdstuk is ook voor de bouw van kunstmatige eilanden en installaties van belang daar art. 25 van deze wet zegt dat werken van burgerlijke bouwkunde en het graven van sleuven en het ophogen van de zeebodem onderworpen zijn aan deze voorafgaande machtiging of vergunningsplicht.¹⁶¹ Volgens art. 28 van deze wet moeten alle activiteiten die in art. 25 opgesomd worden, dus ook de bouw van kunstmatige eilanden of installaties, onderworpen worden aan een milieueffectenbeoordeling. Deze beoordeling gebeurt zowel voor het verlenen van de machtiging/vergunning als nadien. Zo kan er een beoordeling gebeuren op de effecten van deze activiteit op het mariene milieu.

Bovendien moet de aanvrager ook zelf eerst een milieueffectenrapport opmaken dat bij de aanvraag tot machtiging/vergunning moet gevoegd worden.¹⁶² Dit heeft tot gevolg dat er dus twee keer een beoordeling zal worden gemaakt over de milieueffecten die de bouw van het kunstmatig eiland of installatie zal hebben op de installatie. Dit is ook nuttig, daar de twee rapporten door twee verschillende instanties worden opgemaakt. Het zal logisch zijn dat beide partijen het rapport zullen kleuren naar hun visie en doel. Het is dan ook goed dat de twee standpunten (pro en contra) verdedigd kunnen worden zodat er een volledig beeld kan worden gegeven van de effecten op het mariene milieu.

De overheid die dan haar toestemming moet geven met betrekking tot de bouw van het kunstmatige eiland of installatie kan haar beslissing laten afhangen van deze milieueffectenrapportage.

---

¹⁶¹ Art. 25§1 (i) en (ii) Wet van 20 januari 1999, ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, *B.S.* 12 maart 1999

¹⁶² art. 28§2 Wet van 20 januari 1999, ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, *B.S.* 12 maart 1999

5 Voorbeelden van kunstmatige eilanden

Om een beter idee te krijgen wat er in de praktijk allemaal al gerealiseerd is van kunstmatige eilanden en installaties is het misschien aangewezen om een paar van de best bekende voorbeelden te behandelen en deze te plaatsen binnen het kader dat voorheen besproken werd. Per voorbeeld zal er een kleine schets gegeven worden zodat er een beeld kan gevormd worden over welk soort kunstmatig eiland of installatie het gaat. Vervolgens zullen we onderzoeken in welke mariene zone het kunstmatige eiland of installatie gelegen is en welke regels betreffende de toelaatbaarheid en de jurisdictie erover, erop van toepassing zijn. Tenslotte kunnen er nog enkele bedenkingen geopperd worden die van toepassing zijn op het specifieke kunstmatige eiland of installatie.

5.1 Eilanden voor de kust van Dubai

De eilanden voor de kust van Dubai zijn eigenlijk een verzameling van verschillende eilanden die samen een groter concept moeten vormen. De bekendste en de oudste van deze eilanden zijn de palmeilanden. Dit zijn drie kunstmatige eilanden in de vorm van een palmboom waarvan er twee van deze palmeilanden al voltooid zijn en waarvan er een derde onder constructie is. Een vierde eiland is Dubai World. Deze eilandengroep in de vorm van de wereldkaart werd enkele jaren geleden gebouwd maar door de financiële crisis, die ook het emiraat Dubai hard getroffen heeft, kon het project niet volledig worden afgewerkt. Elk land in de wereldkaart is een eiland op zichzelf dat verkocht kan worden en waarop verschillende activiteiten plaats kunnen grijpen. Het grootste geplande project in de Perzische Golf is echter Dubai Waterfront. Dit is een verzameling van kunstmatige eilanden die zich in een cirkelboog groeperen en gedeeltelijk een van de drie palmeilanden zal omringen. De kustlijn van Dubai wordt met ongeveer 800 kilometer uitgebreid door dit bouwwerk en zal verschillende functies hebben, van kantoren over winkels tot residenties en vakantieparken.

De kunstmatige eilanden voor de kust van Dubai zijn kunstmatige eilanden in de meest enge betekenis van het begrip. Het zijn kunstmatige schiereilanden die de gebouwd worden met zand dat van de zeebodem van de Perzische Golf wordt gehaald. De uiterste rand van de eilanden wordt gevormd door een waterkering die bestaat uit miljoenen tonnen steen en rotsen waarna het binnenste gedeelte wordt opgespoten.

Als men gaat kijken naar de locatie van deze eilanden stelt men vast dat deze allemaal voor de kust van Dubai liggen en dus binnen de territoriale wateren van de Verenigde Arabische Emiraten. Dit heeft als gevolg dat de Verenigde Arabische Emiraten en in het bijzonder het Emiraat Dubai, volledige soevereiniteit hebben over deze mariene zone en dus vrij kunnen beslissen wat zij in hun territoriale wateren doen. De aanleg van deze kunstmatige eilanden vormt dus geen enkele inbreuk op welke regel van internationaal publiekrecht ook.

De constructie van deze eilanden wordt steeds in samenspraak gerealiseerd met de bevoegde overheden.¹⁶³ Als gevolg van het feit dat de eilanden zich in de territoriale zee van Dubai bevinden zal de jurisdictie over deze eilanden dus ook toekomen aan de kuststaat. Dit kan van belang zijn daar een deel van deze eilanden ook een residentiële functie krijgen. Alle personen, goederen en activiteiten op deze kunstmatige eilanden vallen dus onder de rechtsbevoegdheid van Dubai.

Men kan enkele bedenkingen opwerpen betreffende de bescherming van het mariene milieu. Verschillende studies hebben al aangegeven dat de constructie van deze kunstmatige eilanden voor de kustlijn van Dubai grote schade hebben toegebracht aan de mariene fauna en flora in dat gebied. Men kan zo al observeren dat door de vele dredging activiteiten in het gebied het water heel troebel geworden is. Bovendien wordt er ook schade toegebracht aan koraalriffen en worden verschillende soorten bedreigd. Bovendien is het derde palmeiland gelocaliseerd in een voormalig natuurreservaat. Om aan deze beperking te ontkomen heeft de overheid het beheer van dit reservaat overgedragen aan de projectontwikkelaar die het eiland zal bouwen.¹⁶⁴ Hieruit kunnen we afleiden dat hoewel we hierboven hebben aangehaald dat de bescherming van het mariene milieu een beperking kon vormen op de constructie van kunstmatige eilanden en installaties, deze beperking toch niet zo zwaar doorweegt indien het gaat om kunstmatige eilanden die in de territoriale zee worden gebouwd. Bovendien gaat het hier om een verdragsrechtelijke verplichting die omvat zit in het VN Zeerechtverdrag van 1982, maar er moet opgemerkt worden dat de Verenigde Arabische Emiraten het verdrag wel ondertekend hebben maar nog niet geratificeerd hebben.

---

¹⁶³ De grootste projectontwikkelaar die zich bezighoudt met de creatie van deze kunstmatige eilanden is Nakheel Properties, een door de overheid gecontroleerd bedrijf.

¹⁶⁴ T. BUTLER, "The Price of the World: Dubai's artificial future", www.mongabay.com, 23 augustus 2005

5.2 Windmolenparken voor de Belgische Kust¹⁶⁵

Alternatieve energie is een hot topic in de 21ste eeuw. Windenergie is een commercieel toepasbare vorm van deze alternatieve energie en om dit economisch rendabel te maken zijn verschillende projectontwikkelaars bezig met het oprichten van heuse windmolenparken. Een van de meest gunstige plaatsen om zo'n windmolenparken op te richten is in zee en sinds 2003 zijn er dan ook plannen om zo'n windmolenparken te plaatsen voor de Belgische kust. Geografisch gezien zijn de zandbanken net buiten de territoriale zee van België het meest gunstige om zo'n parken te plaatsen. Het eerste windmolenpark dat reeds gedeeltelijk gerealiseerd is, is C-power op de Thorntonbank. Deze zandbank situeert zich op zo'n 30 km van de kust, in de exclusieve economische zone van België en op het Belgisch continentaal plateau. Dit windmolenpark telt reeds 60 windmolens, maar het is niet het enige project dat in de pijplijn zit. Momenteel zijn er nog 3 andere projectontwikkelaars die een aanvraag tot vergunning ingediend hebben en die de procedure al gedeeltelijk doorlopen hebben. Zowel C-Power II als Belwind als Eldepasco hebben een concessie gekregen om het betreffende gebied te exploiteren maar enkel de eerste twee hebben ook reeds een milieuvergunning gekregen.

Men kan zich de vraag stellen of alle regels die in de voorgaande hoofdstukken aan bod kwamen wel van toepassing zijn op zulke windmolenparken. Om dit na te gaan moeten we eerst onderzoeken of zulke windmolenparken onder de definiëring van een kunstmatig eiland valt. Volgens de definitie die gegeven is in hoofdstuk valt een windmolen wel degelijk onder de definitie van een kunstmatig eiland of installatie. In het internationaal recht wordt, zoals eerder reeds vermeld, in een adem vermelding gemaakt van kunstmatige eilanden, installaties en inrichtingen. Volgens de definitie van SOONS¹⁶⁶ worden installaties en inrichtingen die op de zeebodem rusten en worden vastgezet door middel van palen of buizen, of een betonnen constructie die door zijn eigen gewicht met de zeebodem worden verankerd, aan de zelfde regelgeving onderworpen als kunstmatige eilanden in de enge betekenis van het begrip.

De windmolenparken situeren zich, zoals al gezegd, buiten de territoriale zee van België maar nog in de Belgische exclusieve economische zone en op het Belgisch continentaal plateau.

---

¹⁶⁵ zie www.c-power.be

¹⁶⁶ zie hoofdstuk 2

Volgens de regels in de vorige hoofdstukken beschreven, heeft de kuststaat in deze zones de exclusieve bevoegdheid om tot de bouw van zulke kunstmatige eilanden of installaties over te gaan of daartoe de toestemming te geven. We hebben eerder ook al aangetoond dat volgens de Belgische bevoegdheidsverdeling, de Federale Overheid bevoegd zal zijn om deze toestemming te verlenen.

Bovendien zijn deze constructies vergunningsplichtig volgens de wet ter bescherming van het mariene milieu van 1999.¹⁶⁷ Ook hier zal de Federale overheid bevoegd zijn om deze vergunning af te leveren.

Wat betreft de jurisdictie over deze kunstmatige eilanden en installaties zal ook de Belgische Federale overheid bevoegd zijn. In de praktijk zullen natuurlijke of rechtspersonen deze installaties beheren, maar zij hebben daartoe de toestemming verkregen van de Federale overheid door middel van een concessie.

In tegenstelling tot het vorige voorbeeld, de kunstmatige eilanden voor de kust van Dubai, is in dit geval wel rekening gehouden met de bescherming van het mariene milieu. Zoals in de Belgische wetgeving voorzien is, zijn er verschillende milieueffectenrapportages geweest zowel vooraf als nadien. Ook met de vrijheid van scheepvaart is rekening gehouden, daar de belangrijkste internationale vaarwegen, die door de drukbevaren Noordzee lopen, niet in de buurt van de Thorntonbank of andere geplande windmolenparken, gesitueerd zijn.

---

¹⁶⁷ Wet van 20 januari 1999, ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, *B.S.* 12 maart 1999

6 Besluit

Gezien de grote waarde van kunstmatige eilanden en installaties is het belangrijk een duidelijk beeld te hebben van het juridische kader waarin deze constructies passen. Om dit te kunnen doen is het vooreerst noodzakelijk een goede definitie te hebben van waar men kan vertrekken bij de omschrijving en het bepalen van het toepassingsgebied van de nationale en internationaal-rechtelijke regels die er bestaan. Bovendien kan men, indien men een sluitende of afdoende definitie heeft, ook beslissen om tot de creatie van nieuwe regelgeving over te gaan. Indien men hiertoe beslist is het belangrijk dat de regelgeving een sluitend geheel is vormt en dat alle regels compatibel zijn met elkaar. Dit is onmogelijk indien men geen eenvormige definitie heeft.

Helaas moeten we in het internationaal zeerecht tot op heden vaststellen dat er geen uniforme definitie bestaat van een kunstmatig eiland. Het belangrijkste internationaal-rechtelijke instrument betreffende het internationaal zeerecht, het VN Zeerechtverdrag van 1982, stelt wel enkele regels vast met betrekking tot kunstmatige eilanden maar geeft zelf geen definitie. Daarom zullen we genoodzaakt zijn om in de rechtleer op zoek te gaan naar een definitie. Daarbij zullen we tot de conclusie komen dat veelal alle definiëringen erop neerkomen dat het moet gaan om een *constructie die gemaakt is door de mens bij wijze van dumping van natuurlijke bestanddelen op de zeebodem*. Bovendien vallen ook *constructies die door middel van pijlers, buizen of betonnen structuren die door hun eigen gewicht, met de zeebodem verankerd worden*, in het internationaal zeerecht onder de regelgeving van kunstmatige eilanden.

In de verschillende definiëringen vinden we steeds drie elementen terug : ten eerste moet het gaan om een constructie die in het water gesitueerd is en dat bij hoogtij nog steeds boven water komt. Bovendien moet het een constructie zijn die door de mens gemaakt is en tenslotte is het essentieel dat deze constructie met de zeebodem verankerd is. Op deze manier worden drijvende eilanden uitgesloten.

Deze drie voorwaarden moeten dus steeds voldaan zijn indien men van een kunstmatig eiland of installatie kan spreken dat onder de bestaande regels van het internationaal zeerecht valt. Ook in de praktijk heerst er een zekere consensus dat aan deze drie elementen moet voldaan zijn om van een kunstmatig eiland te kunnen spreken.

We kunnen hier al opmerken dat het internationaal zeerecht bepaalt dat kunstmatige eilanden en installaties niet gelijkgesteld worden met natuurlijk gevormde eilanden.

Bijgevolg kunnen kunstmatige eilanden en installaties geen eigen territoriale zee genereren en hebben ze geen invloed op het vastleggen van de basislijn van een Staat. Ook voor deze problematiek van delimitatie zal de definiëring belangrijk zijn.

Eenmaal vastgesteld is wat nu onder de regels voor kunstmatige eilanden en installaties valt, komt de schets van het juridisch kader voor dergelijke constructies er in grote lijnen op neer dat men een onderscheid moet maken tussen de regels die van toepassing zijn op de toelaatbaarheid betreffende de constructie van kunstmatige eilanden en installaties en de regels betreffende de jurisdictie en controle over zulke eilanden en installaties.

Wat betreft de toelaatbaarheid van de bouw van kunstmatige eilanden en installaties zullen we dus per mariene zone een conclusie moeten trekken aan de hand van de regels die toepasselijk zijn in deze zone. Er moet opgemerkt worden dat dit recht om kunstmatige eilanden en installaties op te trekken enkel toekomt aan Staten. Indien natuurlijke of rechtspersonen zo'n constructie willen optrekken zullen zij daartoe de toestemming moeten krijgen van de Staat. Vaak zal dit gebeuren in de vorm van vergunningen en concessies. De regels van toepassing op de toelaatbaarheid van kunstmatige eilanden en installaties zijn vrij duidelijk en goed geregeld in het VN Zeerechtverdrag van 1982, met uitzondering van de bouw van kunstmatige eilanden op volle zee. Kort nog eens een overzicht wat betreft deze regels.

In de interne wateren kan er gesteld worden dat de Staat op wiens grondgebied deze wateren zich bevinden, volledige en exclusieve soevereiniteit heeft over deze wateren. Interne wateren worden dus beschouwd als deel van het territorium van een Staat. Hieruit volgt dat de Staat een exclusief recht heeft om te beslissen om al dan niet tot de bouw van een kunstmatig eiland over te gaan. Een vreemde mogendheid zal dus geen kunstmatige eilanden kunnen opwerpen in de interne wateren van een Staat, tenzij zij daarvoor uitdrukkelijk de toestemming gekregen heeft van de betrokken Staat. Er moet wel opgemerkt worden dat er in het internationaal gewoonterecht enkele beginselen zijn die ook op de bouw van kunstmatige eilanden en installaties in de interne wateren van toepassing zijn. Zo zal de bouwende Staat rekening moeten houden met het *sic utero tuo ut non alienum laedas* principe. Dit principe houdt in dat een Staat haar grondgebied niet mag aanwenden of zo gebruiken op een manier, gewild of ongewild, dat er schade toegebracht wordt aan andere Staten. Bovendien zal men ook rekening moeten houden met het internationale scheepvaartverkeer. Indien de bouw van een kunstmatige eiland in de interne wateren van een Staat de toegang tot een haven verspert, zal dit aanleiding

kunnen geven tot een conflictsituatie tussen de betrokken landen. Hierbij is het voorbeeld gegeven van de bouw van een kunstmatig eiland in een waterloop die over het grondgebied loopt van twee landen en de enige toegangsweg is tot een haven, waardoor het scheepvaartverkeer eerst door de interne wateren van Staat A zal moeten varen om de haven op het grondgebied van Staat B te kunnen bereiken. De haven van Antwerpen is hiervan een schoolvoorbeeld. In de praktijk zal deze problematiek weinig voorkomen daar beide landen vaak economische belangen hebben bij de goede werking van de haven en vaak zal de toegang tot deze haven over de waterloop die deel uitmaakt van de interne wateren van beide Staten geregeld zijn in een bilateraal of multilateraal akkoord dat tussen de belanghebbende partijen gesloten is.

Wat betreft het recht om kunstmatige eilanden en installaties te bouwen in de territoriale zee, kan het volgende gezegd worden: de kuststaat heeft soevereiniteit over haar territoriale zee en zal bijgevolg ook het exclusieve recht hebben om te beslissen of er tot de bouw van een kunstmatig eiland of installatie overgegaan wordt. De soevereiniteit die de kuststaat heeft over de territoriale zee is beperkter dan de soevereiniteit van de interne wateren, die gelijkgesteld worden met het territorium. Er zijn beperkingen die voortvloeien uit het internationaal gewoonterecht die de kuststaat moet respecteren. Zo zal het *sic utero tuo ut non alienum laedas* principe ook in deze mariene zone gelden. Bovendien, en misschien nog belangrijker, is het principe van onschuldige doorvaart. Dit is een regel van internationaal gewoonterecht, die ook gecodificeerd is in het VN Zeerechtverdrag. Volgens dit principe hebben alle schepen, ongeacht of zij de vlag voeren van de kuststaat, het recht van onschuldige doorvaart door de territoriale zee. In hoofdstuk 3 werd dit principe uitvoerig behandeld en kwamen we tot de conclusie dat het recht van onschuldige doorvaart kan bekeken worden zoals het de vrijheid van scheepvaart in volle zee. De kuststaat mag het scheepvaart verkeer in haar territoriale zee niet hinderen door kunstmatige eilanden of installaties op te werpen. Indien dit een ernstige hinder vormt voor het internationaal scheepvaartverkeer zal er een andere locatie dienen gezocht te worden voor het kunstmatige eiland zodat het scheepvaart verkeer er geen hinder van ondervindt. Er volgt dus geen verbod op de bouw van het kunstmatige eiland of installatie, enkel een verplichting om een locatie te vinden die zo weinig mogelijk hinder met zich meebrengt voor het scheepvaartverkeer. Men ziet in dat dit een ernstige beperking kan zijn op de bouw van een kunstmatig eiland of installatie. Ook de bescherming van het mariene milieu

kan een beperking vormen voor de bouw van kunstmatige eilanden. Zo zullen bepaalde staten die lid zijn bij internationale verdragen met betrekking tot de bescherming van het mariene milieu vaak ook deze regels moeten naleven als het gaat om activiteiten binnen hun territoriale zee. Vaak wordt de invulling van de internationale regels overgelaten aan de discretionaire bevoegdheid van de Staten zelf. Dit komt er dus op neer dat de regels met betrekking tot de bescherming van het mariene milieu zullen verschillen van Staat tot Staat. In België is er navolging gegeven aan deze regels door middel van een milieueffectenrapportage, die nodig is voor het verkrijgen van een vergunning. Op deze manier worden vooraf en later de effecten bestudeerd die het kunstmatig eiland of de installatie kan hebben op het mariene milieu. Indien deze effecten ronduit negatief zijn en niet opwegen tegen de voordelen van het eiland of installatie, zal de bevoegde overheid weigeren om een vergunning uit te vaardigen zodat er niet kan overgegaan worden tot de bouw van het eiland of installatie.

Als we overgaan naar de aansluitende zones van een Staat komen we een eerste onvolledigheid tegen van de regels van het internationaal zeerecht met betrekking tot de toelaatbaarheid van de bouw van kunstmatige eilanden. In de verdragen van Genève van 1958 en in het VN Zeerechtverdrag van 1982 vinden we een verschillende benadering tot de status van deze aansluitende zones. In de verdragen van 1958 wordt er nog uitdrukkelijk vermeld dat deze aansluitende zones, deel uitmaken van de volle zee, terwijl in het Zeerechtverdrag van 1982 dit niet meer gebeurt vanwege de regels voor de nieuwe mariene zone, met name de exclusieve economische zone. Wat betreft de regels met betrekking tot de bouw van kunstmatige eilanden blijven beide verdragen en ook de rechtsleer vrij vaag. Gezien de beperkte rechten van de kuststaat in de aansluitende zone en de verwijzing naar de volle zee in het verdrag van 1958 zal men tot het besluit komen dat de kuststaat geen exclusief recht heeft met betrekking tot de bouw van kunstmatige eilanden en installaties en dus niet zal kunnen verhinderen dat een vreemde mogendheid een kunstmatig eiland of installatie bouwt in haar aansluitende zone. In het verdrag van 1982 kan men aannemen dat de aansluitende zone deel uitmaakt van de EEZ en dat dus de regels voor dit mariene gebied van toepassing zullen zijn op de bouw van kunstmatige eilanden en installaties. Bovendien is het doel van deze aansluitende zones met de komst van de EEZ achterhaald en weinig landen zullen nog zulke zones claimen indien zij reeds een EEZ hebben geclaimd. Daarom is het dus interessanter om de regels in de EEZ van naderbij te gaan bekijken.

Het internationaal zeerecht is heel duidelijk wat betreft de regels met betrekking tot kunstmatige eilanden en installaties in de Exclusieve Economische Zone. In het VN Zeerechtverdrag van 1982 staat opgenomen dat de kuststaat het exclusieve recht heeft om in deze zone kunstmatige eilanden en installaties op te trekken of daartoe de toestemming te geven. Het gaat hier dus weer om een exclusief recht, met als gevolg dat een vreemde mogendheid geen kunstmatige eilanden of installaties mag optrekken in de Exclusieve Economische Zone van een kuststaat tenzij zij daartoe uitdrukkelijk de toestemming heeft.

Ook in deze zone is dit exclusieve recht beperkt ten voordele van de vrijheid van de scheepvaart. In het VN Zeerechtverdrag is uitdrukkelijk opgenomen dat de bouw van kunstmatige eilanden en installaties het internationaal scheepvaartverkeer niet mogen hinderen. Bovendien moet de kuststaat al het mogelijke doen om de veiligheid van het scheepvaartverkeer te verzekeren door de kunstmatige eilanden goed aan te geven en het bestaan ervan mee te delen aan de belanghebbenden.

Er moet ook nog opgemerkt worden dat wanneer men een kunstmatig eiland of installatie zal bouwen in de Exclusieve Economische Zone, men dit meestal zal doen door de constructie te verankeren op het continentaal plateau. Dit brengt met zich mee dat het eiland dus onder de rechtsregels die gelden voor beide mariene zones, zal vallen. Het VN Zeerechtverdrag heeft dit vrij goed opgelost door de regels die in het verdrag omschreven zijn voor de Exclusieve Economische zone ook *mutatis mutandis* van toepassing zullen zijn voor het Continentaal plateau. In deze zone heeft de kuststaat een exclusief recht om tot de bouw van een kunstmatig eiland of installatie over te gaan, idem zoals voor de EEZ.

Tenslotte komen we bij de volle zee. Deze mariene zone is het interessantste van allemaal daar zeker niet alles met betrekking tot het gebruik van de volle zee geregeld is. Wat betreft de bouw van kunstmatige eilanden en installaties moeten we een onderscheid maken tussen constructies die verankerd worden op het continentaal plateau en constructies die verankerd worden op de diepzeebodem.

Wat het eerste geval betreft heeft de kuststaat zoals gezegd een exclusief recht om tot de bouw van een kunstmatig eiland over te gaan. Indien men dus een eiland of installatie wil construeren op volle zee maar dat verankerd is met het continentaal plateau, wat volledig in overeenstemming is met de vrijheden van volle zee en het gebruik van de zee, zal men dus de toestemming moeten hebben van de kuststaat die rechtsbevoegdheid heeft over dat deel van het continentaal plateau. Het gaat hier

over de bouw van eilanden en installatie zowel voor de exploratie en exploitatie van natuurlijke rijkdommen als voor eilanden met een ander doel.

Wat betreft beperkingen bij de bouw van eilanden in deze zone, moet men weer gaan kijken naar de ander soort van gebruik van de volle zee en de vrijheden die er gelden. Het belangrijkste zal weer de vrijheid van scheepvaart zijn, die niet gehinderd mag worden of die geen ernstige nadelen mag ondervinden door het kunstmatige eiland of installatie.

Het tweede geval voor de constructie van een artificieel eiland op volle zee, is dat het verankerd wordt op de diepzeebodem. Hierbij zal men wat betreft de toelaatbaarheid wel een onderscheid moeten maken naar het gebruik van het eiland. Indien men het eiland zal gaan gebruiken voor activiteiten van diepzeemijnbouw of activiteiten die onder de bevoegdheid vallen van de Hoge Autoriteit zal men voor het oprichten van zo'n constructie dus de toestemming moeten hebben van de Hoge Autoriteit. Bovendien kan de Hoge Autoriteit beperkingen opleggen die de vrijheid van scheepvaart of de bescherming van het mariene milieu moeten vrijwaren.

Wanneer een kunstmatig eiland opgetrokken wordt voor doeleinden die niet onder de bevoegdheid van de Hoge Autoriteit vallen, is het internationaal zeerecht niet duidelijk. Er zijn in het VN Zeerechtverdrag geen regels opgenomen die van toepassing zijn in zo'n geval. Dit betekent dus dat in dit geval de vrijheden van de volle zee, waaronder de creatie van kunstmatige eilanden en installaties valt, ten volle zal gelden. Staten hebben dus de vrijheid om in zulke gevallen kunstmatige eilanden en installaties op te richten. Er moet wel vermeld worden dat zij hierbij ook rekening zullen moeten houden met de vrijheid van scheepvaart en de bescherming van het mariene milieu. Ook andere gebruiken van de volle zee zullen in overweging moeten genomen worden vooraleer men op een bepaalde locatie overgaat tot de bouw van kunstmatige eilanden en installaties.

Wat betreft de jurisdictie over de kunstmatige eilanden eenmaal ze gebouwd zijn, is het ook duidelijker indien men dit bespreekt voor elke mariene zone afzonderlijk.

In de interne wateren en de territoriale zee heeft de kuststaat volledige soevereiniteit. De interne wateren worden beschouwd als grondgebied van de Staat en deze zal dus exclusieve en volledige soevereiniteit hebben over deze wateren. Dit houdt dus in dat zij exclusieve jurisdictie en controle zal hebben over kunstmatige eilanden en installaties in haar interne wateren. Wat betreft de territoriale zee heeft de kuststaat ook daar soevereiniteit al is over het feit of deze wateren nu als grondgebied van de Staat moeten beschouwd worden geen eensgezindheid in de rechtsleer. Dit doet

echter niets af aan het feit dat de kuststaat ook hier exclusieve jurisdictie en controle zal hebben over kunstmatige eilanden en installaties in haar territoriale zee.

Over de bevoegdheid over kunstmatige eilanden en installaties in de Exclusieve Economische Zone is het VN Zeerechtverdrag duidelijk: de kuststaat heeft exclusieve jurisdictie over kunstmatige eilanden en installaties in deze zone. Zoals eerder vermeld is het internationaal zeerecht heel duidelijk wat betreft de regels die van toepassing op de verschillende activiteiten in deze zone, vooral wat betreft kunstmatige eilanden en installaties.

De jurisdictie over constructies in de volle zee, is een grijze zone. Verdragsrechtelijk is er niets vastgelegd en ook het internationaal gewoonterecht kan geen oplossing bieden in dit geval. In de rechtsleer zijn er twee theorieën die het bestaan kennen omtrent deze materie. Er zijn auteurs die vinden dat men het territorialiteitsprincipe moet toepassen. Volgens dit principe heeft de Staat die haar toestemming geeft om tot de bouw van zo'n eiland over te gaan de jurisdictie over het kunstmatige eiland of installatie op grond van het feit dat het eiland zich in een mariene zone bevindt waar de kuststaat soevereine rechten kan laten gelden. Een tweede theorie is gebaseerd op het personaliteitsprincipe. Hier zal de bouwende staat jurisdictie hebben over het kunstmatige eiland of installatie op grond van de band die ze zal hebben met de mensen die werkzaam zullen zijn op het eiland of installatie. Men zal echter weer een onderscheid moeten maken tussen constructies die verankerd zijn op het continentaal plateau of op de diepzeebodem. Wat het continentaal plateau betreft is het VN Zeerechtverdrag duidelijk. De kuststaat heeft exclusieve bevoegdheid over kunstmatige eilanden en installaties op haar continentaal plateau. Daar zij de exclusieve bevoegdheid heeft om de toestemming te verlenen om tot de bouw over te gaan zal zij dus ook de eindverantwoordelijkheid dragen met betrekking tot het gebruik ervan.

Als men echter het kunstmatige eiland of de installatie zal verankeren met de diepzeebodem zal men een heel andere gedachtegang vinden. Vooreerst moet er weer het onderscheid gemaakt worden tussen constructies die onder de bevoegdheid vallen van de Hoge Autoriteit. Zij zal dan haar toestemming moeten geven en een van haar taken bestaat erin om vast te stellen onder welk rechtsregime het kunstmatig eiland of installaties zal vallen. Zij wijst dus een verantwoordelijke staat aan die de jurisdictie zal hebben over het eiland of de installatie.

Als het eiland of installatie niet onder de bevoegdheid van de Hoge Autoriteit valt is de situatie ingewikkelder. Een eerste mogelijkheid is jurisdictie op grond van het

nationaliteitsprincipe. Dit komt erop neer dat de personen onder de jurisdictie vallen van de Staat van wie zij onderdaan zijn. Dit is werkbaar indien alle personen en goederen onder dezelfde nationaliteit vallen, in de praktijk zal dit echter nooit het geval zijn. Daarom wordt de voorkeur gegeven aan een quasi-territoriale jurisdictie die vergeleken kan worden met de jurisdictie van een vlaggenstaat. Hier wordt dan een rechtregime gecreëerd dat analoog is voor schepen op volle zee. Het kunstmatige eiland of installatie zal onder het regime vallen van de staat van wie het de vlag voert, met andere woorden de staat die de toestemming gegeven heeft om tot de bouw van het eiland of de installatie over te gaan.

Hierbij moeten enkele opmerkingen gemaakt worden met betrekking tot de zogenaamde *flags of convenience*. In tegenstelling tot bij schepen zal de band tussen het kunstmatige eiland en de vlaggenstaat wel degelijk reëel moeten zijn, daar kunstmatige eilanden en installaties immobiele constructies zijn die niet onderworpen kunnen worden aan het toezicht van de havenstaat. Een alternatief controlesysteem zoals bij schepen is dus niet mogelijk.

Helaas is er in het internationaal rechtsleer nog geen keuze gemaakt tussen de verschillende mogelijkheden. Dit is deels omdat deze problematiek zich in de praktijk nog niet voorgedaan heeft, en zoals bij zoveel onduidelijkheden in het recht, zal er eerst een conflictsituatie moeten ontstaan vooraleer er duidelijke regels met betrekking tot dat probleem worden vastgesteld.

We kunnen dus besluiten dat met de komst van het VN Zeerechtverdrag van 1982 een groot deel van het juridisch kader geregeld wordt in deze conventie. Doch kunnen we niet spreken van een allesomvattend kader, daar zoals weergegeven, verschillende situaties en hypothesen geen duidelijk antwoord kennen op de vraag met betrekking tot rechtsbevoegdheid over kunstmatige eilanden en installaties. Ook wat betreft een uniform kader is deze conventie geen zaligmakende oplossing. Ten eerste gaat het over een verdrag, dat houdt in dat de partijen vrijwillig tot deze conventie kunnen toetreden. De meeste staten zijn lid van deze conventie maar een paar grote spelers, zoals bijvoorbeeld de Verenigde Staten van Amerika, hebben het VN Zeerechtverdrag nog niet geratificeerd.

Ook wat betreft bepaalde beperkingen bij de bouw van kunstmatige eilanden, kunnen we niet spreken van een uniforme aanpak. In het VN Zeerechtverdrag wordt er wel bepaald dat er geen schendingen mogen optreden bij de bescherming van het mariene milieu maar het verduidelijkt niet wat de bescherming van het mariene milieu juist inhoudt. Daarvoor moeten we gaan kijken naar de diverse en talrijke

milieuverdragen die er bestaan, maar ook hier geldt dat Staten vrijwillig partij moeten worden bij zulke conventies. Bovendien kan een Staat partij zijn bij het VN Zeerechtverdrag maar geen partij bij een belangrijk en vooraanstaand verdrag met betrekking tot de bescherming van het mariene milieu.

Dit heeft als gevolg dat indien men het juridisch kader van een kunstmatig eiland of installatie zal willen bepalen men steeds elk geval afzonderlijk zal moeten beoordelen, te starten met te bepalen in welke mariene zone het kunstmatige eiland of de installatie gelokaliseerd is. Van daaruit kan men verder gaan onderzoeken welke Staat bevoegdheden heeft in de betreffende mariene zone en zo verder gaan uitzoeken welke rechtsregels er van toepassing zijn op de specifieke constructie.

Bibliografie

I. Internationale akten

1) Verdragen

Verdrag van Londen tussen Groot – Brittannië, Koninkrijk der Nederlanden, Oostenrijk, Frankrijk, Rusland en Pruisen aan de ene kant en België aan de andere kant, 19 april 1839 Londen, tekst geraadpleegd op www.digitalsurvivors.com/archives/treatyoflondon1839.php

Vredesverdrag van Versailles tussen Duitsland en de Geallieerden, 28 juni 1919, Versailles, *U.K.T.S.* 1919, vol.4, Command paper 153

Vredesverdrag van Neuilly tussen Bulgarije en de Geallieerden, 27 november 1919, Neuilly, tekst geraadpleegd op www.archive.org/stream/treatyofpeacebet00alliunft

Vredesverdrag van Sèvres tussen Turkije en de Geallieerden, 10 augustus 1920, Sèvres, tekst geraadpleegd op http://www.lib.byu.edu/index.php/Section_I_Articles_1_-_260

Convention on the Continental Shelf, Genève, 29 april 1958, *U.N.T.S.* vol. 499, 311

Convention on the Territorial Sea and Contiguous Zone, Genève, 29 april 1958, *U.N.T.S.* vol. 516, 205

Convention on the High Seas, Genève, 29 april 1958, *U.N.T.S.* vol. 450, 6465

Convention on the prevention of marine pollution by dumping of wastes and other matter, 29 december 1972, Londen, www.imo.org

International Convention for the prevention of pollution from ships, 2 november 1973, Londen, www.imo.org

United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 10 december 1982, *U.N.T.S.* vol. 1833, 397

2) Akten van internationale instellingen

Resolutie 2749 van de Algemene Vergadering van 17 december 1970, *UN Doc. RES/GA/2749*

II. Wetgeving

1) Nederland

Wet van 3 december 1964, houdende voorzieningen ten aanzien van installaties op de bodem van de Noordzee, *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, jaargang 1964, afl. 447

2) België

Wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie en de exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat van België, *B.S.* 8 oktober 1969

Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *B.S.* 15 augustus 1980

Wet van 6 oktober 1987, *B.S.* 22 oktober 1987

Bijzondere wet van 8 augustus 1988, *B.S.* 13 augustus 1988

Wet van 17 februari 1993 houdende goedkeuring van overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Franse Republiek inzake de afbakening van de territoriale zee, *B.S.* 18 december 1998

Bijzondere wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, *B.S.* 20 juli 1993

Wet van 18 juni 1998 houdende instemming met het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de Zee, *B.S.* 16 september 1999

Wet van 10 augustus 1998 houdende instemming met het Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de zijwaartse afbakening van de territoriale zee, *B.S.* 19 juni 1999

Wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, *B.S.* 12 maart 1999

Wet van 19 april 1999 betreffende de exclusieve economische zone van België in de Noordzee, *B.S.* 10 juli 1999

Bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen, *B.S.* 3 augustus 2001

Wet van 22 augustus 2006 houdende instemming met het Akkoord, gesloten door uitwisseling van brieven gedagtekend te Brussel op

21 maart 2005 en 7 juni 2005, houdende wijziging van de

Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de

Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en

Noord-Ierland inzake de afbakening van het continentaal plat

tussen beide landen, ondertekend te Brussel op 29 mei 1991, *B.S.* 14 november 2008

III. Rechtspraak

1) Internationaal

PHIJ, *Lotus-case* (France vs. Turkey), Judgement, *Publications of the Permanent Court of International Justice*, Series A – n°10, 7 september 1927

PHIJ, *Lotus-case* (France vs. Turkey), Dissenting Opinion M.Loder, *Publications of the Permanent Court of International Justice*, Series A – n°10, 7 september 1927

IGH, *North Sea Continental Shelf Case* (Federal Republic of Germany vs. Denmark), Judgement, *I.C.J. Reports*, 1969, 3

2) Belgisch

R.v.St., Afdeling Wetgeving, 27 april 1976, arrest nr. 17.569, V.Z.W. Koninklijk Belgisch Yachting Verbond t/ Provincie West – Vlaanderen, *Verzameling der arresten van de Raad van State*, 1976, 426-433

IV. Arbitrage

Trail Smelter case (USA vs. Canada), 16 april 1938 en 11 maart 1941, U.N.R.I.A.A., vol. III, pg. 1905-1982

V. Rechtsleer

1) Boeken

BOWETT, D.W., *The Legal Regime of Islands in International law*, New York, Oceana Publishers, 1979, 337p.

CLIQUET,A.,MAES,F.,VERCRUYSE,J., *Juridische inventarisatie van de kustzone in België*, Studie in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Leefmilieu en Infrastructuur, Gent, Universiteit Gent, 2000, 107p.

HEIJMANS, A.H.J., *Kunstmatige eilanden en het volkenrecht*, Mededelingen van de Nederlandse vereniging voor Internationaal recht, Deventer, Kluwer, 1972, 30p.

HONEIN, S.E., *The International Law relating to offshore installations and artificial islands*, Londen, LLoyds of London Press Ltd. 1991, 111p.

JAYEWARDENNE, H.W., *The Regime of islands in international law*, Dordrecht, Nijhoff, 1990, 572p.

LOWE, A.V., *The Law of the Sea*, Manchester, Manchester University Press, 1999, 494p.

O'CONNELL, D.P., *The International Law of the Sea*, Oxford, Clarendon Press, 1982

PAPADAKIS, N., *The International Legal Regime of artificial islands*, Leiden, Sijthoff, 1977, 277p.

PAPADAKIS, N., *International Law of the sea and marine affairs, a bibliography*, Den Haag, Nijhoff, 1984, 572p.

SOMERS, E., "Juridische Implicaties bij de bouw en de uitbating van een kunstmatig eiland voor de Belgische kust", in L. LAVRIJSEN, (ed.), *Milieurecht, Recente ontwikkelingen II*, Brussel, Story-Scientia, 1988, p.169-189

SOMERS, E., *Inleiding tot het internationaal zeerecht* (4de herwerkte uitgave), Mechelen, Kluwer, 2004, 478p.

SOONS, A.H.A., *Artificial Islands and Installations in International Law*, Kingston, Law of the Sea Institute, University of Rhode Island, occasional papers n° 22, July 1974, 30p.

2) Artikels

BOUCHEZ, L., "kunstmatige eilanden en het mariene milieu, juridische implicaties", *Milieu en Recht*, 1975, p.99-109

BROWN, E., "The significance of a possible EC EEZ for the law relating to artificial islands, installations and structures, and to cables and pipelines in the EEZ", *Ocean Development and international law*, 1992, p.115-144

T. BUTLER, "The Price of the World: Dubai's artificial future", 23 augustus 2005, www.mongabay.com

CLIQUET, A., "Zandbank te Heist, boeiend fenomeen", www.west-vlaanderen.be

DOUVERE, F., MAES, F., SCHRIJVERS, J., VANHULLE, A., "The Role of marine spatial planning in sea use management: the Belgian case", *Marine Policy*, 2007, p.182-191

FRANCKX, E., "De Belgische Wetgeving ter uitbreiding van de territoriale zee en de interne rechtsorde", *R.W.*, 1987-1988, p. 728-735

HEIJMANS, A., "Artificial islands and the law of nations", *Netherlands Law Review*, 1974, p.139-161

LEVY-MORELLE, "L'île artificielle de Zeebrugge et le droit international", *Belgisch Tijdschrift van internationaal recht*, 1975, p.161-174

PHYLACTOPOULOS, A., "Artificial islands and installations: a call for legislative action", *International Relations*, 1972, p.427-436

MENDES DE LEON, P., MOLENAAR, E.J., "Still a mile too far? International law implications of the location of an airport at sea", *Leiden Journal of International Law*, 2001, p.233-245

RIPHAGEN, W., "International legal aspect of artificial islands", *International Relations*, 1973, p.327-348 en p.364

WASSENBERGH, H., "The status and use of an airport in an artificial island", *Air and Space Law*, 1999, p.177-180

SOMERS, E., "Juridische aspecten inzake de constructie van een kunstmatig eiland in zee", *Tijdschrift voor vervoer en recht*, 2003, p.3-8